

ÚJKELET

Izraeli magyar nyelvű független lap

„EGYETLEN FORRADALOM LEHET EREDMÉNYES: PRÓBÁLJUNK MEGJAVULNI
 ABBAN A REMÉNYBEN, HOGY MÁSOK IS EZT TESZIK. AKKOR VALÓBAN JOBB LESZ A VILÁG.” (Georges Brassens)
 Hol ér véget a revolúció – és hol kezdődik a terror?

„Forradalmi hangulat van” – így jellemezte egy palesztin árus a hétköznapi helyzetet: megduplázták az izraeli katonák és rendőrök számát az óvárosban. Ami egyeseknek lázongás egy jó ügyért, másoknak megkerülhetetlen társadalmi jelenség: terrorizmus, amely megbénítja a mindennapokat. Izrael államalapítását megelőzően a cionista „felszabadítók” sem szép szóval győzködtek, és senki előtt sem titok, még ha fájdalmas is: ahhoz, hogy a mai Izrael felépüljön, nem csak konstruktív, de romboló attitűd is kellett – az új rendszernek valahogyan helyet kellett teremteni. Paradox módon mégis minden vallás – a judaizmus is – agresszió, erőszak, önös érdeknövelés helyett békére, megbocsátásra és szeretetre nevel. Szerzőink ismét sokféle – balról jobbra, és még tovább értjük és értelmezzük százféleképpen: mit jelent (nekünk) a forradalom eszméje. Nem toborzunk, nem is állunk be katonának – inkább felvonultatjuk a sokféle eszmét, amelynek zászlaja alatt tömegek, felette pedig – gyakran vészjóslóan sötét – fellegek gyülekeznek.

GRAFIKA: KISS LOU

Feléledt a fönixmadár

ROMTAKARÍTÁS ÉS FAÜLTETÉS

Mi történt a 2016-os tűzvész óta Haifán? Faültetés és újjáépítés. A város lakossága az önkormányzat honlapján részletes értesítéseket kap a tervek megvalósulásáról.

Markovits Mária írása a 16. oldalon

Mielőtt a lábaim a földet érintenék

FILM A TÁRSADALMI VÁLTOZÁSOKÉRT

Dafni Leef a 2011-es, a társadalmi igazságosságért folyó tüntetéssorozat elindítója és vezetője dokumentumfilmét készített az egész Izraelt

megmozgató 7 évvel ezelőtti eseményekről Tüntetéssorozat személyes hangvételnél.

Seres Luca interjúja a 12. oldalon

FOTO: DAFNI LEEF

A TARTALOMBÓL:

Ki az, aki van?

Silló Sándor beszélget Kornis Mihállyal (6. o.)

A politika és én

Svájcból jelenti Siev Weisz Edit (8. o.)

Innováció és Izrael

Sivan Erush listázza a találmányokat (11. o.)

Gázai gyűjtogatók

Kraszna Erika a piromániáról (17. o.)

Olé vagy bevándorló?

Schnapp Lea 1965 óta ír lapunknak (18. o.)

Bullagária hercege 3.

Kicsi Kelet gyerekrovatunk (19. o.)

Az első: a Megrendelő

Arie Leor a hónap vállalkozója (23. o.)

Kormánydicséret Trumpnak

AZ USA KILÉP AZ ENSZ EMBERI JOGI TANÁCSÁBÓL

A jeruzsálemi miniszterelnöki hivatal közleményében gratulált Donald Trump amerikai elnöknek, Mike Pompeo külügyminiszternek és Nikki Haley amerikai ENSZ-nagykövetnek a testület „hazugságai” elleni fellépésükért.

„A tanács az évek folyamán bizonyította elfogultságát, ellenségességét és Izrael-ellenességét, s azt, hogy nem végzi el feladatát, az emberi jogok védelmét” – áll a közleményben.

Az izraeli katonai rádió jelentése szerint Dani Danon, Izrael ENSZ-nagykövete is örömeinek és egyetértésének adott hangot az amerikai döntés miatt, amely főként az ENSZ-grémium Izraellel kapcsolatos elitélő döntései miatt született. A rádió híradásában elhangzott, hogy a tanács fennállása óta több megbélyegző határozatot hozott Izrael ellen, mint más ügyekben együttvéve. A legutóbbi ENSZ közgyűlésen éppen a „gázai palesztin civilekkel szembeni túlzott és a körütekintést mellőző erő alkalmazásáért” ítélték el Izraelt. A közgyűlés egyúttal leszavazta az Egyesült Államok tervezetmódosító javaslatát a Hamasz elitelésére a palesztinok által elkövetett erőszakcselekmények miatt. Ennek ellenére a határozat a Hamasz említése nélkül elítéli, hogy a palesztinok rakétákkal támadtak izraeli lakott területeket.

Angol trónörökös látogat Izraelbe

Június utolsó hetében Vilmos herceg, a brit királyi család tagja közel-keleti látogatásra indul. Jordániából érkezik Izraelbe, Jeruzsálemben a brit főrabbi kíséretében felkeresi a Jad Vasemet, találkozik Benjamin Netanjahu miniszterelnökkel és Reuven Rivlin államelnökkel. A herceg a felesége, Katalin nélkül érkezik a Szentföldre, részt vesz egy jótékonyági futballmérkőzésen, és az Olajfák hegyén felkeresi egyik dédanyja, Aliz battenbergi hercegnő sírját. Izraelből a Palesztin Hatóság területére utazik, ahol fogadja őt Mahmud Abbász.

Az utazás kapcsán a Jerusalem Post összeállítást készített „Őt tény, amit Vilmos herceg történelmi látogatásáról tudni kell” címmel.

1. Nem ő az első magas rangú brit látogató

Bár márciusban, a látogatás bejelentésekor néhány újság felröppentette, hogy a királyi családból Vilmos herceg az első, aki Izraelbe látogat, a hír némi pontosításra szorult. Vilmos nagyapja, Fülöp herceg 1994-ben járt már itt, amikor édesanyját, Aliz hercegnőt halála után a Világ Igazai közé választották, ugyanis a II. világháború alatt menekülést nyújtott egy zsidó családnak. Fülöp herceg ekkor fát is ültetett édesanyja emlékére a Jad Vasemben. Vilmos apja, Károly herceg már kétszer is járt Izraelben, 1995-ben Jichak Rabin miniszterelnök, 2016-ban pedig Simon Peresz államelnök temetésén.

2. A látogatásnak nem mindenki örül

Szakértők szerint a vizit további konfliktusforrás lehet az amúgy sem nyugodt izraeli-palesztin viszonyban. A látogatást bejelentő királyi sajtóügynökség Jeruzsálemet „megszállt területként” nevezte meg, mire Zeev Elkin, a Kneszet jeruzsálemi főpolgármesterségért is induló képviselője azonnali helyreigazításra szólította fel a program szervezőit.

„Az egyesített Jeruzsálem háromezer éve Izrael fővárosa, és ezt a tényt semmilyen program elferdített közzététele nem tudja módosítani” – hangsúlyozta közleményében a politikus.

3. Látogatás Aliz battenbergi hercegnő sírjánál

Vilmos herceg dédanyja különleges kapcsolatot ápolt a zsidókkal. András görög herceggel kötött házasságát követően Athénban élt, palotájában a második világháború alatt egy görög-zsidó politikai családjának három tagját bújtatta. A Gestapo megfigyelte és ki is hallgatta a hercegnőt, aki a sükettségére hivatkozva „nem értette” a hozzá intézete kérdéseket. A háborút követően kolostorba vonult, és halála előtt azt kérte, hogy az Olajfák hegyén álló Szent Mária-Magdolna kolostorban helyezték végső nyugalomra, ahol egyik nagynénje, Jelizaveta Fjodorovna hercegnő alusza végső álmát. 1969-ben bekövetkezett halálakor óhaja még nem teljesülhetett, de 1988-ban maradványait Jeruzsálemben szállították.

4. A King David hotel lesz Vilmos herceg szálláshelye

Az 1931 óta működő szálloda kiemelkedő szerepet játszott Izrael történetében. Fennállása alatt több főrangú vendége volt, többek között II. György görög király, aki az 1942-es német megszállást követően itt tartotta kormányüléseit. A brit mandátum idején a szálloda déli szárnyában kapott helyet a brit kormányzati és hadügyi központ, amit 1946-ban egy militáns jobboldali cionista szervezet felrobbantott. A merényletnek 91 halálos áldozata volt, köztük 15 zsidó. Két évvel később, Izrael függetlenségének kikiáltásakor a hotel zsidó erődítménnyé vált.

5. Királyi tetoválás?

Jeruzsálem keresztény negyedében több mint 500 éve működik egy tetoválószalon, ahol már néhány király is megfordult. Többek között VII. Eduard, V. György és Albert herceg is itt tetováltatta magára az ún. jeruzsálemi keresztet. A Razzouk család által működtetett szalon népszerű a turisták körében, és arról híres, hogy tetoválás előtt több száz éves fapecsétekkel viszik fel a bőrre a történelmi szimbólumokat.

Wassim Razzouk tetoválóművész úgy nyilatkozott, nagy megtiszteltetés lenne a számára, ha ő készítené el Vilmos herceg örök emlékét Jeruzsálemből.

& külföldi & itthoni HÍREK

Sara Netanjahut várja a bíróság

A „REZIDENCIA-ÜGY” NAGYOT DURRAN

Két és fél évnyi folytatódó csalás miatt június közepén vádat emeltek a miniszterelnök felesége, Sara Netanjahu ellen. A vádirat szerint az asszony – kihasználva társadalmi pozícióját – jogtalanul számolt el összesen százezer dollárnyi étkezési költséget az adófizetők pénzéből. A törvény értelmében ezért akár háromöt év börtönre is ítélik.

A jogszabályok szerint csak akkor rendelhet külső szállítótól a költségvetés terhére ételt a miniszterelnöki rezidencia, ha ott nem dolgozik szakács. Azonban – ahogy a vádirat is rögzíti – a rezidenciának volt szakácsa, csak hogy őt hamisan takarítónőként jelentették be. Ezért ketten felelnek: Ezra Szaidoff, a miniszterelnöki hivatal munkatársa, aki a kormányfői lakóhely működtetéséért felel, és Sara Netanjahu, aki a gyakorlatban végezte ezt. Az asszony rendszeresen rendelt drága vendéglőkből, ismert séfektől.

A nyomozás feltárta a szakács család alkalmazását, de a jogtalan lépést még további csalással tetézték: mivel a megrendelt étel adagonkénti ára nem haladhat meg bizonyos összeghatárt, ezért a nagyobb összegű rendeléseknél a meghívottak számát a valóságosnál többnek tüntették fel – így papíron olcsóbbnak tűntek a fogások.

Az Izraelben „a rezidencia-ügy” néven emlegetett nyomozás 2015-ben kezdődött, a számvevőségnek a miniszterelnök lakóhelyéről készített jelentésével. Ez később egy kirúgott egykori gondnok vallomásával folytatódott (akinek a feltáró vallomásaért büntetlenséget ígértek). Az ügyészség az információk alapján nyomozást rendelt el.

A vádiratot Sara Netanjahu ellen csak a gyanúsítottak kihallgatása után kilenc hónappal nyújtotta be Avihaj Mandelblit államügyész (a háttérben egy lehetséges vádalkuval). Most három fős bírói testület foglalkozik az ügygel, amely erősen érinti a „közvélemény érzékenységét” a vádlott „közszerelői mivolta” miatt.

Kérdés, hogy mit lép ezek után a miniszterelnök. 1977-ben, amikor az akkori kormányfő, Jichak Rabin neje ellen emeltek vádat, Rabin lemondott a posztjáról. Netanjahutól aligha lehet számítani ilyesmire, ugyanakkor politikailag gyengítheti a botrány. Az viszont előrevetíti, hogy akár hónapokon belül, de legkésőbb 2019 elején vádat emelnek majd ellene is, ami a lemondásához vezethet.

Lángoló sárkányokra cukros lufi a válasz

A ramadán végét jelentő Id Al-fitr ünnepére a Hamasz terrorszervezet ötezer lángoló sárkányt készült indítani Izrael irányába. Az akció szerencsére az „érdeklődés hiányában” a vártnál kisebb volt, a palesztinok jó része inkább a futball-világbajnokságot és a családi ünneplést választotta. A határ vidékén élő izraeliek a fenyegetésre békés üzenettel kívántak válaszolni: Nir Am kibuc lakói, köztük sok-sok gyerek az ünnep alkalmával színes lufikra szerelt cukorkákat repítették vissza a palesztin övezet felé.

A lufikat és ajándékokat reptető Nir Am kibuc egyike azoknak a Gázai övezet mentén található izraeli településeknek, ahol az elmúlt hetek során számtalan tüzeset történt, és a Gázából indított égő sárkányok súlyos károkat okoztak. A napokban ezek a települések egy másik kezdeményezést is elindítottak „Ti égettek, mi ültetünk!” jelszóval, a tüzes sárkányok miatt elpusztult több száz hektár erdő és liget rehabilitációjára és a Keren Kayemet Leisraellel (KKL) együttműködve már el is kezdték a faültetést.

A magyaroknak is jó üzlet a kóser élelmiszer

KÖZÖS BERUHÁZÁSOKAT TERVEZNEK

Szakértők szerint a globális kóserélelmiszer-kereskedelem 26 milliárd dolláros piacot jelent, és számítások szerint ez a forgalom 2025-re több mint duplájára nő. A vallási előírások szerint termelt áruk csupán 14 százalékát fogyasztják a zsidók, rajtuk kívül más vallásúak is vásárolják, mert gyakran minőségi garanciát látnak a kóserességben.

A piac növekedésében a magyar állam is jó üzletet lát, ezért központi forrásból fóliásítárat és kóserélelmiszer-elosztó logisztikai infrastruktúrát hoznak létre az ország keleti felében. Az ágazat fejlesztésére további magánbefektetéseket várnak, többek között erről is tárgyalt júniusban Jeruzsálemben Magyar Levente, a Külügyminisztérium parlamenti államtitkára.

A politikus az izraeli külügyminisztérium főigazgatójával, Yuval Rotemmel is találkozott, akivel áttekintette a kétoldalú ügyeket, és Rotem izraeli szemszögből mélyreható áttekintést adott az összetett szíriai helyzetről, valamint egyeztettek a magyar-izraeli együttműködés további lehetséges irányairól.

„Az izraeli befektetők komoly magyarországi kóser élelmiszeripari beruházásokat terveznek, és a magyar állam őket is támogatja, mint minden érdeklődő beruházót” – nyilatkozta az államtitkár az MTI izraeli tudósítójának.

Negyedmillióan a Méltóság menetén

NETTA BARZILAI A MENET SZÍNPADÁN

A város június elején immár huszadik alkalommal rendezte meg szokásos éves seregszemléjét a másság tiszteletére. Az eseményt egyre jelentősebb érdeklődés övezi nemcsak Izraelben, hanem szerte a világon. A Közel-Kelet legnagyobb ilyen rendezvényén vidám hangulatban, szívdarvas zászlók alatt együtt meneteltek az ünneplő tömegben a szexuális kisebbségek képviselőivel a heteroszexuálisok, ez utóbbiak közül sokan meleg rokonai, családtagjai.

Ron Hulday, a város polgármestere beszédében bejelentette, hogy a jövőben

le fognak bontani minden jogi akadályt egészen addig, amíg meg nem valósul a szexuális kisebbségek teljes jogegyenlősége.

Külföldi vendégek tízezrei is szolidaritást vállaltak az izraeli felvonulókkal, mivel az utóbbi években a város egyik turisztikai nevezetessége lett a színpompás és örömteli hangulatban zajló méltóságmenet.

Az idei fő attrakció Netta Barzilai szereplése volt, aki a közelmúltban nyerte meg az Eurovíziós Dalfesztivált, és ezzel megszerezte Izrael számára a fesztivál jövő évi megrendezésének jogát.

KÉPEK: WIKIPÉDIA, ISRAELINFO, MTI

Gyorssegély Guatemalának

Június 3-i Fuego vulkánkitörésnek több tucat halálos áldozata és több száz sebesültje volt. Az izraeli külügyminisztérium azonnali gyorssegélyében gyógyszerek, ételek és takarók érkeztek Guatemalába, azóta pedig egy égési és légzési sérültekre specializálódott, tíztagú izraeli orvosi

csapat is landolt a dél-amerikai országban. A doktorok magukkal vittek egy új enzimet is, amelyet a beer-shevai Szoroka Egységügyi Központban fejlesztettek ki. Ennek segítségével az égési sebek gyorsabban gyógyulnak, és egyes esetekben még a műtétek is elhagyhatók.

Iránnak kémkedett a volt miniszter

A Sin Bét belbiztonsági szolgálat információi alapján júniusban vádat emeltek Gonen Segev volt energiaügyi miniszter ellen, aki a szervezet információi szerint Iránnak kémkedett és több, a biztonsági szektorral kapcsolatban álló izraeli állampolgárt is megpróbált beszervezni. Az évek óta Nigériában élő expolitikus az izraeli energetikai ágazattal, biztonsági létesítményekkel, illetve politikai, biztonsági tisztviselőkkel kapcsolatos információkkal látta el a perzsa államot.

Segev korábban harci pilóta és gyermekorvos volt, 1995 és 1996 között a Cómet párt küldöttként energiaügyi miniszterként vett részt az izraeli kormányban, később kábítószer-kereskedelem miatt két évet börtönben ült.

A belbiztonsági szolgálat idén 250 nagyobb terrorcselekményt hiúsított meg, a megakadályozott akciók között öngyilkos merényletek, emberrablások és fegyveres merényletek is voltak – kö-

zölte Nadav Argaman, a Sin Bét (Sabak) igazgatója egy Jeruzsálemben rendezett nemzetközi biztonsági konferencián a nyár elején.

„Mindez a jól képzett és elkötelezett embereink, a fejlett technológia, valamint az egyedülálló és szakszerű munkamódszerek együttese révén lehetséges”.

Idei Wolf-díjasok

FISCHER ÁDÁM ÉS PAUL MCCARTNEY

A rangos díjat Reuven Rivlin államelnök május utolsó napján adta át azoknak a jutalmazott tudósoknak és művészeknek, akik a zsüri döntése alapján „egyedülállót alkottak az emberiség érdekében, valamint a népek közötti baráti kapcsolatokért állampolgárságra, fajra, bőrszínre, vallásra, nemi hovatartozásra és politikai nézetre tekintet nélkül”.

A Wolf Alapítványt 1975-ben hozta létre a németországi születésű, később Kubába emigráló zsidó feltaláló, diplomata és filantróp, Ricardo Wolf. A tudományos díjakat 1978, a művészeti díjat – amelyet évente váltogatva osztanak ki az építészet, a zene, a festészet és a szobrászat képviselői között – 1981 óta ítélik oda. Ezzel együtt két zeneművészt díjaztak, ők 50-50 ezer dolláros pénzjutalmat is kaptak. Az egyik a Beatles-legendák, Paul McCartney, a másik kitüntetett Fischer Ádám, a világhírű magyar karmester volt, akinek ihletett zeneművészeti életműve mellett emberi jogi tevékenységét is nagyra értékelte a zsüri. Az átadón külön méltatták a zenész erkölcsi integritását, amiért fellép a házában, Magyarországon tapasztalható demokráciaellenes politikai törekvésekkel szemben. Fischer Ádám a Wolf-díjjal járó pénzjutalmat a Magyar Helsinki Bizottságnak ajánlotta fel.

ujkelet.com

Megvalósult a Magyar Kormány támogatásával

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Impresszum Főszerkesztő: **Vadász Éva** • Vezető szerkesztő: **Steiner Kristóf** • Olvasószerkesztő: **Bedő J. István** • Korrektor: **Sebő Anna** • Képszerkesztő: **Salamon Sára** • Tördelőszerkesztő: **Szász Julianna** • Szerzőink: **Arje Singer, Avi Ben Giora, Ádám Péter, Balázs Ibi, Frank Peti, Halmos Sándor, Horváth József, Krasznai Éva, Nimrod Dagan, Markovits Mária, Politzer Maymon Krisztina, Radmila Marković, Róna Éva, Schnapp Lea, Seres Luca, Siev Weisz Edit, Silló Sándor, Sivan Erush** • Email: **ujkelet@gmail.com** • Új Kelet online: **ujkelet.com** • Ára: 21 sékel, Eilat: 18,50 sékel • Az Új Kelet újságot 1918-ban Kolozsváron Chaim Weisburg alapította • Felelős kiadó: **Salamon Sára, Steiner Kristóf, Vadász Éva** • Hirdetés: **+972-54-472-7472** • Információ a terjesztésről: **+972-50-528-8982** • Nyomdai kivitelezés: **Hadfusz Hechadas Kft.** • A szerkesztőség nem felel a hirdetések tartalmáért. A kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Netanjahu felesége elviszi a balhét

••• Politzer Maymon Krisztina •••

Az izraeli főügyész vádiratot nyújtott be a miniszterelnök hitvese, Sara Netanjahu ellen. A vád: minősített csalás, hivatali helyzettel visszaélés, több százezer sékel értékű, szabálytalanul, drága vendéglőkből rendelt étel miatt, noha szakács is dolgozott a miniszterelnöki rezidencián.

Ami kimaradt: további ezres nagyságrendű vásárlások közpénzből – saját, személyes célokra, beleértve Sara szüleinek gondozásakor. Az ügyek többségében egyrészt Mandelblit főügyész a kormányfői házaspárral mélyen együttérző hozzáállása miatt nem született vádemelés, más esetben azért, mert a Netanjahu család végül visszaadta azokat a bútorokat, amelyeket „kicsérélt” a rezidencia terhére és saját villájuk szépítésére. Ez magában is egy érdekes indoklás, hiszen nem sok olyan jogeset ismert, amikor a tolvajt azért nem ítélik el, mert visszaadta a szajrét.

Még nem tudjuk, büns-e a miniszterelnök felesége, azt majd a bíróság mondja ki. A kérdés azonban mégis az, maga a miniszterelnök, aki Saraval egy házban él,

együtt élnek, ugyanazokat a bútorokat használja, és minden valószínűség szerint közös háztartást és bankszámlákat vezet, tehát maga a miniszterelnök miért nem szerepel vádlottként ebben az ügyben? Mi az oka annak, hogy nem emeltek vádat ugyanezekben a pontokban a házastárs Netanjahu ellen is?

Az eredendő bűn

Mindannyian ismerjük az eredendő bűnt. Már akkor azzal védekezett Ádám: „Az asszony, akit mellém adtál, ő adott nékem arról a fáról, úgy ettem.” De Isten, a főügyésztől eltérően, nem húzta kilenc hónapig a vádirat elkészítését, és azonnal büntetett is – viszont abból mindkét fél kapott, külön-külön is és közösen is.

Azóta is voltak már hasonló esetek. Izraelben például amikor illegális munkavállaló házvezetők alkalmazásán kaptak két neves házastársat. Az egyiket Yehuda Wienstein volt izraeli főügyész házában, a másikat pedig Ehud Barakéknál. Barak akkor éppen védelmi miniszteri posztot töltött be. Mindkét ügyben csak a feleségek ellen indult büntetőeljárás és el is ítélték

őket. A férjeket nem keverték bele, mintha nem is abban a lakásban laktak volna, de az is lehet, bebizonyították, hogy ők magukra takarítottak.

A Netanjahu asszony által elkövetett bűncselekmények sokkal súlyosabbak egy munkavállalási engedély nélküli takarító alkalmazásánál (ez igen elterjedt Izraelben), nem beszélve a még vádiratra váró további ügyekről, leginkább a tengeraltjárókkal kapcsolatos korrupciós ügyről. De a módszer ugyanaz: a férj sértetetlen, megússza a felelősségre vonást. Ez nem csak azért vérlázító, mert kettős mércét jelent a kivételezettek, a politikusok ügyeiben, hanem maga a hozzáállás: természetes az, hogy a házimunka, sütés-főzés, takarító alkalmazása csakis az asszony területe, mert ilyen földhözragadt, piti ügyekkel egy fontos férj nem is foglalkozik. „Ma nagyon jól sikerült a vacsi, Sara, ez még egy luxusétteremben is elmenne...”

Lehetne másként

Nem lehet nem megemlíteni egy további esetet, amely 1977-ben történt, amikor

Lea Rabin amerikai dollárszámlájáról számolt be a korabeli sajtó. A külföldi számlatartás abban az időben bűncselekménynek számított, és Rabiné nem záratta be a számlát, amikor amerikai diplomáciai kiküldetésük lejárt. Jichak Rabin azonban nem bűnt a felesége szoknyája mögé. Ezekkel a szavakkal mondott le a miniszterelnökségéről: „Mindkettőnk terhel a felelősség mind erkölcsileg, mind hivatalosan, nem lehet tőlem elválasztani Leát, én is ugyanúgy felelős vagyok, mint ő.”

A Netanjahu-ügyben a „Lea” szó könnyen behelyettesíthető lehetne a „Sara” szóval, de Netanjahu inkább a médiát vádolja, amely állandóan csak üldözi szeretett feleségét. Viszont a balhét nejjével viteti el, és mindezzel Netanjahu asszony is együttműködik. Önként és felemelt fejvel védi urát, szinte testével hártja el tőle a jog haragját, a vádiratot, a cselekményeiért való felelősségre vonást – ami akár lemondásához is vezethetne.

Mi pedig ezen a kis gumicsonton rágódunk, miközben ég a ház a fejünk felett és a piromániások szabadon garázdálkodnak. ■

(izraelinfo.com)

Az iskola nem zsinagóga és a kipa nem egyenruha

..... frankpeti

A közelmúltban megtagadták a hétfévi eltávozást azoktól a polgári parancsnoksághoz tartozó katonáktól, akik egy állami vallásos iskolában általuk tartott képzés során nem voltak hajlandók kipát tenni a fejükre, illetve azoktól a katonalányoktól, akik nem akarták szoknyára cserélni a katonanadrágot. Az esettel több írásában is foglalkozott a Haaretz, de a Messiék körüli botrány zaja miatt szinte senki nem vette észre a felháborító ügyet.

A hadsereg szóvivője szerint nincs szó a Cahal hivatalos politikájáról: „A katonák és katonalányok szolgálatuk során nem kényszeríthetők arra, hogy akarattal ellenére kipát, vagy szoknyát viseljenek – mondta. – Választhatnak, hogy tiszteletben tartják-e az iskola kérelmét, vagy elutasítják azt. Ha megtagadják, akkor nem kötelesek a képzést leadni.”

A katonák beszámolóiban azonban azt bizonyítják, hogy a tényleges politika más: „Büntetést kaptam. Bent tartottak anélkül, hogy bíróság elé állítottak volna, ahol elmondhattam volna álláspontomat” – mondta az egyik katona.

„EZ EGY ISKOLA, NEM ZSINAGÓGA”

– próbálta magyarázni az iskolaigazgatónak, aki megkérte őt, hogy tegyen kipát a fejére.

A kipa nem része a katonai egyenruhának. Ha világi iskolában kérték volna vallásos katonától a kipa eltávolítását, óriási botrány tört volna ki (jogosan), de mikor vallástól szabad emberek érzéseinek sárba tiprásáról van szó – ijesztően nagy a hallgatás.

Igazságtalan az a gyakorlat, hogy világi katonák parancsra kötelesek hitükkel és lelkiismeretükkel szemben cselekedni csak azért, hogy a vallásos iskolák diákjait távol tarthassák a világi életstílustól.

Vörös fénynek kell kigyulladnia minden normális érzésű embernél: ez súlyos esete a vallási kényszernek, és a hadsereg büntető erejével való visszaélésnek annak érdekében, hogy megakadályozzák a világi katonákat abban, hogy a jövőben megtagadják a kipa viselését.

Úgy tűnik, hogy az IDF egyes parancsnokai számára az iskola és a zsinagóga közötti alapvető különbség elmosódott, és a tolerancia, a multikulturalizmus szellemében úgy vélik, hogy a kipa viselésének igénye magától értetődő, és megengedhető azok megbüntetésére, akik nem e szerint cselekszenek.

EZEK A PARANCSNOKOK ÉRTÉKZAVAR-BAN SZENVEDNEK ÉS NINCSENEK TISZTÁBAN JOGKÖRŰKKEL.

A katonák szavaiból kiderült, hogy nemcsak a vallási kényszer eltorzult normája gyökerezett mélyre, hanem arra való törekvés is megfigyelhető, hogy elrejtse a katonák elől a hadsereg valódi parancsát, amelyik azt írja elő, hogy nem lehet kipaviselésre kényszeríteni senkit. A nem hivatalos kényszer alkalmazása félelmet kelt a katonákban.

A vallásosítás jelensége burjánzik a hadseregben, és jó lenne, ha Gadi Eizenkot vezérkari főnök – aki a kádenciájának elején úgy tűnt, hogy háborút indít a jelenséggel szemben, de gyakorlatilag intézményesítette azt – megállítaná a folyamatot, mielőtt a hadsereg kohézióját erodálná.

Az IDF-nek ki kellene vizsgálnia az eseteket, megbüntetnie a hadsereg parancsát megsértő parancsnokokat, akik visszaéltek a hatalmukkal, és elrejtették a hadsereg utasításait a katonák elől.

További, nem kevésbé aggasztó kérdés, hogy miért kérik a vallásos iskolák világi katonáktól vallásos jelképek viselését? Milyen üzenetet akarnak közvetíteni a diákoknak, amikor azt követelik, hogy képmutató módon jelenjenek meg? És mi történt az alapvető irányelvvel: „Ne tégy hamis tanúbizonyságot!”

MI VAN, HA A VALLÁSOS NEBULÓ NADRÁGOS KATONALÁNYT LÁT AZ ISKOLA ELŐTT?

Vagy ha a gyerek rájön (mert rájön), hogy vallásosnak beöltözött katonák valójában világiak? A hazugság mindig kiderül, kár belegabalyodni. Sokkal könnyebb elmagyarázni azt, hogy világi emberek is léteznek, sőt még jó emberek is akadnak köztük.

A világi katonák vallási iskolába való érkezését arra használhatták volna a tanárok, hogy átadják a gyerekeknek a különböző identitású emberek elfogadásának és tiszteletének üzenetét. Vagy lehetett volna egyszerűen nem hazudni, és nem rávenni a hadsereget, hogy működjön együtt a hazugsággal. Ehelyett ezek az iskolák úgy döntöttek, hogy egy monoton és archaikus világot mutatnak be a tanulóknak, amelyben nincs hely „nekik”, sőt, nincsenek is „ők”, csak „mi” létezőnk. Ez roppant hülye és felháborító gyakorlat, de leginkább nagyon szomorú. ■

(izraelinfo.com)

Kiskorúak munkavállalása Izraelben

• Politzer Maymon Krisztina •

Itt a nyár és a szünidő, ilyenkor sok középiskolai diák szeretne nyári munkát vállalni, sok cég keres átmeneti jelleggel kiegészítő munkaerőt. Az alábbiakban azokat a szabályokat foglaljuk össze, amelyeket alkalmazni kell Izraelben, ha a tizenhatalcadik életévét még be nem töltött diák munkavállalásáról van szó, mert ezt külön jogszabály, az úgynevezett „Fiatalok munkavállalásáról” szóló törvény szabályozza, amelynek alkalmazását munkaügyi felügyelők is jogosultak ellenőrizni, megsértése pénzbüntetéssel, akár büntetőjogi felelősségrevonással is járhat.

A törvény a tizenhat évesnél idősebb, de tizenhatalcadik életévét még be nem töltött munkavállalót „fiatal munkavállalónak” nevezi, és e korosztály alkalmazásában speciális feltételeket ír elő.

Főszabályként gyermekek foglalkoztatása tilos,

CSAKIS A TIZENHATALCADIK ÉLETÉVÉT BETÖLTÖTT FIATALKORÚ ALKALMAZHATÓ.

Kivételt képez ez alól a hivatalos iskolai tanszünet ideje, amikor a minimális korhatár tizennégy év. Fiatalkorúakat csak olyan munkára lehet alkalmazni, amely egészségüket, fejlődésüket nem veszélyezteti.

A tanköteles fiatalok, illetve a még tanköteles tizenhatalcadik életévét betöltött fiatal hivatalos iskolaidőben egyáltalán nem, csakis a tanítási időn kívül alkalmazható. A tanítási időről a munkáltató a fiatalok munkavállaló tanintézményétől köteles igazolást kérni.

A fenti iskolai igazolás (iskolaidőben), a munkavállaló vagy szülőjének személyi igazolványáról készített másolat és a munkavállalást engedélyező orvosi igazolás nélkül a munkaviszony nem kezdhető meg. Ezeket a dokumentumokat a munkáltató egy évig köteles megőrizni.

Fiatal munkavállaló esetében a törvény elsősorban a munkaidő vonatkozásában alkalmaz eltérő szabályokat.

A munkáltató köteles a munkakezdést követő hét napon belül írásban kiadni a munkafeltételeket, és a munkaviszony alatt a napi elvégzett munkaórát feljegyezni és erről kimu-

tatást adni (amennyiben ez elektronikus úton nem megoldott, a fiatal aláírásával hitelesítve).

A fiatal munkavállaló munkaideje maximum napi nyolc, illetve heti negyven óra lehet. Ahol a napi munkaidő nyolc óránál hosszabb, a tizenhat évesnél idősebb munkavállaló alkalmazható napi kilenc órában is, de még ebben az esetben sem haladhatja meg a heti munkaidő a negyven órát.

A fiatal munkavállaló számára hat óra után 45 perc – ebből legalább fél óra egybefüggő – munkaközi szünet jár.

A fiatal munkavállaló a heti pihenőnapon nem foglalkoztatható. Ez Izraelben legalább 36 óra és a vallástól, választástól függően péntekre, szombatokra, illetve vasárnapra kell esnie.

Éjszakai munkára (este 22 és reggel 6 óra között) fiatal nem vehető igénybe (tizenhat év alatt ez az idő este 22 és reggel 8 között).

A teljes lista, valamint a fiatal munkavállalóra vonatkozó eltérő munkavédelmi szabályok, bérek és bérlevonások a salom-olim.com-on található teljes cikkben olvasható. ■

(izraelinfo.com)

Esterke, a XIV. századi zsidó leány, hasonlóan purim Eszter királynőjéhez, romantikus kapcsolatot ápol Nagy Kázmér királlyal, és a pozícióját felhasználva megmentette a lengyel zsidókat az üldöztetéstől. A legenda szerint Esterke egy Jeruchom nevű szabó gyönyörű lánya volt a lengyelországi Opoczno-ban. A közeli erdőben zergére vadászó király leterített egy vadat, amelyik épp Esterkét próbálta megtámadni, s így megmentette az életét. A király annyira lenyűgözött a lány természetes nemessége, szépsége és intelligenciája, hogy úgy döntött, feleségül veszi. Két fiúgyermekük született: Pelka és Niemierz, akiket megkereszteltek, és a király nemességét adományozott nekik. További két lánygyermekük a zsidó vallás hagyományait követték, nevük nem maradt fenn. Esterke halála után Kázmér király élete végéig siratta szép hitvesét.

A lengyel zsidó leány története évszázadokon át több változatban őrződött meg és számos értelmezést kapott a lengyel és zsidó népi hagyományokban. A XIX. században a politikai, társadalmi és kulturális változások a történetet bevitték a szépirodalomba, a jiddisül író lengyel szerzők és a határon túli lengyeliség újra meg újra feldolgozta. Az Általános Lengyel Enciklopédia (1859) közel négy oldalnyi szócikke is jelzi, hogy a történet jelentős súlyt kapott abban a korban.

Esterke utóélete igen gazdag: Krakó történelmi zsidónegyedében, Kazimierzben található az Ulica Estery (Eszter utca). Az egykori Kazimierz várost Nagy Kázmér 1336-ban alakította ki, Krakó két külvárosi negyedének egyesítésével, majd fallal vette körül, melynek létét a Magdeburgi törvénnyel (1362) szentesítette.

A néphagyomány szerint Kazimierz Dolny városában a király zsinagógát építtetett Esterke tiszteletére. Az épület ma panzió, de a városban a közelmúltban nyílt egy U Estery (Esterhez) nevű kávézó. Egy hagyomány szerint Esterkét a krakkói Łobzów parkban temették el, ami Nagy Kázmér kedvelt helye volt. A délkelet-lengyelországi Radomban a város nevét így magyarázzák: Nagy Kázmér király elvitte Esterkét a kastélyába, mely a mai Radom városában állt, a király utasításainak megfelelően a palotát felújították, kibővítették és gyönyörű kerttel vették körül. A király gyakran ellátogatott Esterke királynőhöz, és mivel itt mindig derűs volt, a várost Radomnak, vidám háznak nevezték el. A radomi palota a Rynek utca 5-6. szám alatt áll és Ester háza néven vált ismertté, ma ott van a Modern Művészet Múzeuma.

Lublinban úgy tartják, hogy Esterkét a közösség régi temetőjében helyezték végső nyugalomra.

Nagy Kázmér királynak négy felesége volt. Litvániai Aldona, Hessei Adelheid, Kristina Rokiczana és Zagani Hedwig. Bár történelmi források Esterkéről nem számolnak be, a legenda sokfélesége arra utal, hogy létezett egy zsidó nő Nagy Kázmér életében. Talán.

Valahogy így vagyunk mi a magyar legendával Izraelben. Biztosak vagyunk benne, hogy szép volt a magyarok élete Izraelben hajdanán, és megpróbálunk emléket állítani neki. Büszkék vagyunk a történetekre, melyeknek nem voltunk részesei, a magyar ajkúak hajdan volt hatalmas közösségére, a Keszenem Bezek-re, és az ohel-ochelre, de legelsősorban az Új Keletre. **Lapunk századik születésnapjához közeledve, kérjük Olvasóinkat, keressék meg szerkesztőségünket, meséljenek nekünk a régi időről, a legendákról.**

Kellemes olvasást, jó morfondírozást!

High-tech matriarchák, start-up királynők

IZRAELI GENDERFORRADALOM A SZAKMAI SZEKTORBAN

•••• Steiner Kristóf ••••

Izrael hipermodern felhőkarcolóinak high-tech irodáiban, a kormányzati kutatóközpontokban, sőt a parlamentben is legalább olyan komoly szerephez jutnak a nők, mint a Tóra történeteiben.

Erről személyesen is meggyőződhettem, amikor Magyarország izraeli nagykövetsége és az izraeli külügyminisztérium meghívott öt magyar újságírót, hogy egy főként high-tech innovációkat bemutató túra keretében végigvezesse őket az ország legjelentősebb kutatóközpontjain.

Első utunk az EMC-hez vezetett, amely Izrael (és az egész világ) egyik első számú cége az informatikai infrastruktúra technológiák fejlesztésében. Csoportunkat Orna Berry igazgató fogadta, aki a PhD megszerzése után az izraeli hadsereg magas beosztású tisztje lett.

Karrierje akkor indult el, amikor egy izraeli céget megvételre ajánlott a Siemensnek – ettől fogva a kormány igényt tartott a munkájára, és ő lett az állam egyik legfontosabb tudományos kutatója. „Mindenesetre, amivel foglalkoztam, rendkívül érdekelt, és a céloom mindig az volt, hogy társadalmunk működését segítsen a technológia révén” – ma-

gyarázta a motivációját. Amikor megkérdeztem, hogyan írta le egy laikus, az IT területén járatlan, hétköznapi embernek, mivel is foglalkozik az EMC, így válaszolt: „Ma már az életünk minden területén számítógépeket használunk. Ezeket tároljuk az adatainkat, és mindannyiunk számára létfontosságú, hogy bármi történjék is, ezekhez hozzá is férhessünk. Bárki, aki kommunikációs eszközt használ – akár a mobilján, vagy az online bankon keresztül adatot forgalmaz –, kockázatot vállal.”

Következő állomásunk az Izraeli Agykutatói Innovációs Központ volt. Az itt fejlesztett, sci-fi filmbe illő technológiai vívmányok milliók életét változtathatják meg. Az intézetben olyan betegségekre keresnek megoldást, mint a Parkinson-kór, amelyet az agyba ültetett implantátummal kísérlelnék meg orvosolni. Nemrégiben például chipet dolgoztak ki, amely segít a maradandó idegkárosodást szenvedett betegeknek a mozgásban. A robotkart a csaknem teljesen béna páciensek is képesek mozgatni, mégpedig a nyelvük segítségével. Az agykutatók olyan célokat tűztek ki maguk elé, mint visszaadni a vakok látását vagy megszüntetni a poszttraumás stressz szindrómát – azaz összességében az agyat úgy manipulálni, hogy ne válthasson

ki fizikai és szellemi problémákat. Miri Polacheck, az intézet ügyvezető igazgatója elmondta: a társaság non-profit szervezet, amelynek szellemi atyja éppen Izrael volt elnöke, Simon Peresz.

Utolsó állomásunkon már nem éreztem magam földi marslakónak. A Tel-avivi Egyetemre látogatunk el, ahol szeptember óta metafizikát tanultam – Izrael legnagyobb oktatási intézményének többi 29.000 hallgatója között. Az itt működő, Ramot nevű cég az egyetem saját innovációinak piacra bocsátásával foglalkozik, a cég marketinggel és stratégiai döntésekkel foglalkozó al-elnöke pedig – már meg sem lepődtem – szintén egy hölgy. Dr. Tamar Raz elmondta: az egyetemnek több mint ezer olyan oktatója van, aki az intézményen belül saját laboratóriumában dolgozik. „Évente 110-130 új ötlet érkezik hozzánk, a mi feladatunk pedig az, hogy eldöntsük, melyek érdemesek arra, hogy anyagi tőkét fektessünk beléjük, szponzorokat és partnereket találjunk, és a piacon elérhetővé tegyük őket. A Tel-avivi Egyetemen csaknem azonos a női és a férfi professzorok száma. A Ramot dolgozói között is nagyon sok a nő – számunkra a genderkérdés egyszerűen nem is kérdés. Elvünk, hogy szakmai szempontból nem különböztetjük meg a nőket és a férfiakat.” ■

Az Örökkévaló jelei – egy izraeli út

INTERJÚ KORNIS MIHÁLY ÍRÓVAL

.....Silló Sándor.....

Ferihegy, hazafelé Budapestről. A repülőhöz vivő buszon ismerős arc: Mityu! – szólítom meg. Kornis Mihály író, aki egész életművében a zsidóság és a kereszténység gondolatait járta körül, most először jár Izraelben. Szorong egy kicsit a találkozástól. „Nem turistaút, de nem is hagyományos zarándoklat, majd elmesélem.” A Ben Gurionon elbúcsúzunk, ígér egy interjút az élményeiről, ha majd hazaér. Nagyképűen interjúnak hívom, valójában csak lejegyeztem egy szenvedélyes monológot.

Már harmadik éve tanulmányozom a Bibliát egy régi barátom, Ruff Tibor segítségével. Ő tanár a Szent Pál Akadémián, ahol a Tóra tanítására rendkívül nagy súlyt helyeznek.

Az ő bibliatudása, a tudása formája, a világszemlélete mérhetetlenül rokon-szenves a számomra. Mikor megkérdeztem tőle, hogy nem járhatnék-e be az óráira, ő feljántotta, hogy eljár hozzám, leadja az óráit, vagyis végigolvassa velem a Bibliát, hiszen ezt teszi az Akadémián is. Ez valójában azt jelenti, hogy én olvasom, ő pedig elmondja, amit ehhez tudni kell. Én kérdezek, vitatkozom. Ezt felvesszük, mintha rádióműsor vagy hangoskönyv volna, de ezek a felvételek nem kerülnek ki a hivatalos világba, csak a legszűkebb baráti körömbé, és az övébe. Felvetődött az izraeli utazás lehetősége, de én féltem. Attól is, hogy rosszul érzem magam, de legalább annyira féltem attól, hogy túlságosan jól érzem magam. 69 évesen már nem tudok megtanulni héberül.

Borzasztó nagy érzelmi feszültségek voltak bennem. Egész komolyan arra gondoltam, hogy nem fogom túlélni. Gyerekkorom óta úgy érzem, hogy

amikor Izrael földjére teszem majd a lábam, meghalok.

Talán szerettem volna ott meghalni. De elindultunk. Te voltál az első jó mozzanat.

A repülőtéren. Nem túl közeli, de azért ismerős, akivel véletlenül futottunk össze, aki szeretettel, barátsággal fogadott.

Ezután utunk valószínűtlen módon – biztos nem is fogják elhinni az olvasók – tele volt olyan pici jellel, ami mind arról szólt, hogy mintha a Teremtő a jóindulatába fogadott volna bennünket. Sorolom: a netről halásztunk ki egy viszonylag olcsó lakást. Erről kiderült, hogy egy toronyház 10. emeletéről falnyi ablakon át nézhettük Jeruzsálemet. Fantasztikus lakás.

A házigazdánk a Bibliát jól ismerő, művelt ember volt, igazi szellemi partner. Az első hat nap csak Jeruzsálemmel telt, és csak a szent helyekkel. Izrael számomra nem egy vonzó turisztikai célpont, hanem a Biblia földje. Az Örökkévalóval akartam találkozni, és az ő jeleire voltam kíváncsi, hogy vannak-e? Vagy Jeruzsálem csupán jól futtatott turistacélpont? Az első nap,

amikor lementünk a Siratófalhoz, hatalmas tüzláng lobogott a szent tér közepén. Vagy 400 ember táncolt körülötte. Fialok, öregek, ortodoxok és teljesen hétköznapi ruhába öltözött emberek. Lag Baomer?

Ez a tűz Rabbi Simon Bar Jochai emlékére égett, aki azt kérte, hogy így emlékezzenek majd rá. Egy olyan embernek táncoltak és énekeltek bömbölve, elmondhatatlanul szimpatikusan fiatalok és öregek is, aki a második században élt. A Zohár egy fantasztikus könyv...

Aztán már nem őket néztem, hanem a Falat, lenyűgözve, egy fehér széken ülve.

Én nem tudok zsidóul imádkozni, belül imádkozom

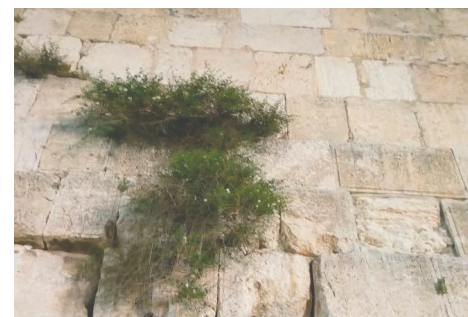
– és akkor meghallottam egy előénekes hangját. Fantasztikus volt! Jobban énekel, mint Mick Jagger, de ősrégi zsidó dallamformákat... Három sort ő énekel, aztán a négy száz ünnepelő válaszolt, mint a tenger. Akkor estem le majdnem a székről meglepetésemben, mikor megláttam, hogy a kántor, akiről a hangját hallva azt hittem, fiatal gyerek, mert olyan féktelenül sikoltozott és olyan jó nagy, tiszta hangon tette ezt, egy igen idős bácsika, aki egyszer csak eltotyogott mellettem, a Falhoz csoszogott, és amikor a Fal közelébe ért, megtorpant. Olyan volt, mint egy színpadi figura a Diótörőből. Hosszú fehér szakáll, vörösfehér haj... Az-

után hallottam, hogy ez az ember nagyon híres kántor, akit sokan rajongásig szeretnek. Nyilván meghívták erre az ünnepre. Napjaink általában úgy fejeződtek be, hogy a Siratófalnál Bibliát olvastunk. Ézsaiást, Jeremiást, vagy olyat, ami ahhoz a helyhez kapcsolható, amit aznap láttunk.

Az egész utazás elsősorban szellemi, spirituális élmény volt.

A Fal tövében az ember átváltozik. Más dolgok jutnak eszébe, másképpen.

A hely feszültsége: a zsidó, a keresztény és a muzulmán összefeszülése ott a Templom-dombon, és alatta a lerombolt Fal,

amelyen több méter magasan kiütözkönek az élet jelei, ujjongó fűcsomók...

Azok közé tartozom – milyen érdekes, ezt eddig nem tudtam –, akik elragadóan szimpatikusnak látják a mélyen elkötelezett hívőket.

Azt is, ahogy a családjukkal jönnek, azt is, ahogy megkeresik egymást.

Azt is, ahogy a Szombat bejövetele előtt rohannak a városban, hogy hazaérjenek. Bőröndöket szoktak tologatni, tele kajával gondolom. Ahogy a nők ki vannak csípve, és igyekeznek hódítóak, szépek lenni az ünnepre. Az összes gyerek ünnepre öltöztetve.

Jeruzsálem abban különbözik döntően a világ összes többi városától, hogy van egy közösségi rend, amiben az emberek élnek.

Egy-két keresztény kegyhelyet is láttam, de a zsúfoltságuk miatt rosszabb élmények voltak.

Szent Heléna ciszternájánál volt a legtöbb turista. Verekedésszerű özönlésben, azt se tudtam, mi felé... Voltak itt szerzetesek, de hogy miért, arra nem jöttem rá, ha megszólítottad őket, hogy segítsenek, eles kanyart vettek, és szótlánul elrohantak.

A Szent Sír Templom bejáratánál a Jézus sírjának tulajdonított márványlapot a főként a harmadik világból érkező hívek mintegy felsúroították a magukkal hozott ruhákkal, valószínűleg megkérték, talán meg is fizették

KEPEK: KORNIS MIHÁLY, SALAMON SÁRA

őket ezért, határozottan bálványimádás-rituálé folyt, megijedtem tőle. Ott se volt sem csend, sem nyugalom, a végén pánikszzerűen rohantam ki, szemben a tömeggel; mint-ha az életemért küzdenék, úgy jöttem ki.

Utána üldögéltem az udvaron, hogy megnyugodjak.

Izrael nem olyan, mint amilyennek elképzeltem, majd kirobban az élettől, az emberek udvariatlan, tehát szemérmes, de általános testvériségtől. Nem tudtam úgy megállni az utcán, hogy valaki ne kérdezte volna meg, hogy miben segíthet. Ha nem válaszoltam gyorsan, legyintett és arrébb ment.

És a rengeteg gyerek! És a Jeruzsálem-ben állandóan ott lévő szelecske,

én még ilyen lágy szelet életemben nem éreztem a bőrömmön.

A szél épp úgy beszél, mint az autók dudái. Mert mindenki dudál, de csak rövidkéket, mint aki beszélget. „Menj arrébb! Te menj arrébb! Most én megyek! Oké! Meddig vársz? Jövök!” Tehát az egésznek, mint Izraelben szinte mindennek, értelme van. Magyarországon rákönyökölnek a dudára: Menj az anyádba! – és a következő pillanatban esetleg kiugranak és elkezdnek verekedni.

Itt nem láttam egyetlen ilyen atrocitást sem, sőt! Betévedtünk a kocsival egy arab negyedbe. Át akartunk vágni rajta, de bent találtuk magunkat egy sikátorban, ami úgy összeszűkül, hogy megfordulni sem lehetett a kocsival. Álltunk.

Egyszer csak előjöttek arabok.

Először a gyerekek, aztán nyomukban a felnőttek. Egy 60 év körüli, erőteljes pali odajött, és beszólt Tibornak, hogy szálljon ki a kocsiból. Inkább kiparancsolta. Nem volt mit tenni. Kiabált az arab, hogy ő majd kiviszi a kocsit. Tibor kiszállt, ő beült. Közben kijöttek emberek a házakból, akiknek ez nem tetszett, és mutogattak meg kiabáltak neki, hogy hülye vagy, miért segítesz? De a gyerekek vihogtak, boldogok voltak. Ő meg két perc alatt kikormányozta a kocsit a sikátorból. Felém fordult. Szerintem látta, hogy az egész kocsiiban egyedül én vagyok zsidó, egyedül én hasonlítok őrá, mert mi sémiták vagyunk, csak ő arab. Nyújtotta a kezét, én meg örömmel kezét fogtam vele, megköszöntem a segítségét. Ő meg azt felelte, szintén angolul: Ez a legkevesebb! Azt akartam, lásd, milyen egy arab. Ő, úgy tűnt, utálja a békétlenséget.

Látszott, hogy szeretne egy másik képet sugallni az Európából jött emberek számára az arabokról, mint amilyet kapni szoktunk.

Akkor jártunk a Gázai övezethez közel, amikor elkezdődött a csihi-puhi, de semmit sem vettünk észre. 30-50 kilométerre tőle semmi sem volt belőle érzékelhető.

Nekünk a neten kellett horgászni a hírek után. Megértettem, hogy az emberek, akik itt élni akarnak, nem vesznek tudomást arról, hogy ez egy háborúban álló világ, amíg nem effektíve őket támadják.

Néztem a sok fegyverest az utcákon. A katonalányok! Ahogy egymással beszélnek!

Én nem láttam még olyan hadsereget a világon, ahol az emberek szerették volna egymást.

Nem úgy, hogy cuki-puszi, hanem emberi viszony, és emberi viszony van a civi-

lekkel is. Pedig ha az embereket nézed, azt látod, hogy erőszakosak és nem törődnek a másikkal, de csak addig a pillanatig, amíg a másik bajba nem kerül. Ennek számtalan jelét láttam.

El vagyok szokva attól, hogy mindenki, aki szembe jön – arab vagy zsidó – értelmes!

Legalábbis én ilyennek láttam Jeruzsálemet. Sok a gazdag palesztin is, de a sofőrök és a piaci árusok is kedvesek; alkudni kell velük, de ismerik a normális árat.

Mondok egy másik példát: megyünk a Genezáreti-tó környékén. Már láttuk a Kármel hegyet, ott is olvastunk Bibliát. Láttuk Illés csodáinak az összes feltételezett

helyét, kicsit eltévedtünk, és még előttünk volt Názáret.

Úgy döntöttünk, hogy – bár nem terveztük – ott alszunk valahol a környéken, és majd másnap folytatjuk. Jó ötlet, mondta Tibor, ha megtalálnánk Ginoszar kibucot... – Abban a pillanatban megjelenik előttünk a Ginoszar kibuc felirat... Döbbenetes volt.

A hely maga volt a nyugalom és a kényelem, és fél óra múlva már a Genezáreti-tó partján olvastuk a Bibliát, és fürödtünk.

Olyan volt, mint gyermekkoromban a Balaton... csak most, a jelenben sokkal szebb. A tó szelleme, a táj szelleme...

Igen, ezt akarom mondani: szellem van! Hogy tovább menjek, Isten van!

A kettő lényegében ugyanaz. Ez az utazásom lényege, fő üzenete.

Ez bennem eddig egy remény volt, egy sóhaj, egy sóvár kívánság. Ez nem olyasmi, ami megosztható mással, de a tetteimben erősen meg fog nyilatkozni. Az, hogy Isten van, az leginkább Izrael pusztá létéből látható. Hogy még van, és az, hogy az egész világ ellene fenekedik, az abszolút a történet része.

Hát hogyan lehetséges, hogy ez a kicsike ország még van? Ezerszer hatalmasabb el-lenségei gyűrűjében. Hiszen ez 3-4000 éve így van! Egyfolytában pusztítják. Soha nem volt úgy, hogy a világ azt akarta volna, hogy a zsidók legyenek. De a zsidók ennek ellenére VANNAK.

Ki az, AKI VAN?

Éljenjárnak a génkutatótól a számítógép-fejlesztésig, a pedagógiától az orvostudományig, a haditechnikáig mindenben. Ez a legkézenfekvőbb bizonyítéka nem csak a mának és nem csak a múltnak.

Azt tartom a legfontosabbnak, hogy hazatérve felírom a falamra: Mielőtt vé-

leményt mondtok Izraelről és elhiszitek a nyugati és keleti média állításait arról, éppen mi történik Izraelben és környékén,

könyörögve kérek titeket, mindenki menjen el Izraelbe, és nézze meg, hogy mi van ott!

Akit érdekelnek a Palesztin Autonóm Terület problémái, az menjen át oda is. Ha mer. Ezt érzem, hogy legalább ennyire lehetne fair a világ okosabbik része. Nem értem, hogy a Nyugat, az állítólag felvilágosult, hogyan állhat a legalattomosabban próbálkozó terroristák oldalára, vagy nevez-

Az az Egy, aki a Szináj hegyén Mózesnek kinyilatkoztatta magát.

Ennek következménye van. A globalizált világban egy másik világot tekintenek érvényesnek, amiben nincs Isten, vagy ha van, akár nyolcmilliárd, de inkább csak egymilliárd, a nem máris az apokaliptikus világában élőké, és ebben, az ily módon tételezett létben keresi a mai, csak technológiai szempontból felnőtt világ jelentős többsége a jövőjét, a kiutat. Nincs Isten.

A helyzet ezzel szemben az, hogy van Isten.

A Jad Vasem volt a másik alapélményem.

Nagyon jól ismerem ezt a históriát, nem egy horrormúzeum, az életre ma is leselkedő veszélyről szól. Az emberben lakó és fékjét vesztett gonoszról. Életem legjobb kiállításának tartom. Az emberi állapotról szól a 20. században, de úgy, hogy világossá válik az, hogy ez már nagyon régi seb, csak itt mint egy gennyes fekély kifakadt.

Az emberek egy része szinte alig várja, hogy megöljön egy csomó embert. Jólesik.

Törvény hiányában az ember gonosz állat. Az egyetlen (mert gondolkodni és választani képes) gonosz állat.

A világhoz közel férközött a gonosz.

A világ nagyobb része nem akar tudomást venni erről a nyílásról, öbönne, magában. Azt hiszi, hogy ő tisztességes, jó ember, nem egy darab szar. Pedig őszintén szólva csak az kell hozzá, hogy ilyen körülmények közé kerüljön, és akkor pont olyan szar lesz, mint aki ezt csinálta vele. Erről tanuskodnak a Jad Vasem Oral History videóinak szereplői közül sokan. Nem élhették volna túl, ha makulátlanok lehettek volna a táborban. Ez fejbévágott. Elmondták. Megrendültem áldozatvállalásuk mélységén. Elmentem többször. Ott üldögéltem, gondolkodtam. Mert ez a kiállítás nekem olyan volt, mintha valaki egy fantasztikus érvelési rendszerrel elmagyarázta volna, hogy mi van most a világban.

A holokauszt mint tett véget ért, de mint szemlélet nem ért véget, és nemcsak a zsidókat fenyegeti, hanem az egész világot.

Olyan emberek vannak a legfontosabb polcokon, akiknek eszük ágában sincs az emberi méltóságot tiszteletben tartani. De hogyan is tehetnék, ha a Törvényt még elvileg sem tartják tiszteletben, nemhogy a gyakorlatban.

A gyerekek termében döbentem rá, hogy mi is Izrael. Ez az épület arról szól, hogy az a másfél millió gyerek, akit megölték, az a Jóisten számára nincs megölve, hanem csak a világegyetem terében mint kicsi gyertyácskák lobognak valahol, nem tudjuk, hol, és arra várnak, hogy feltámadjanak... És ez nem lenne képtelenség, mert van egy állam, ami nem hagyta, hogy ezek az emberek feledésbe menjenek, még ma is megszállottan gyűjti a neveket, mert a zsidó felfogás szerint, akinek a nevére még emlékeznek, az létezik. És sorolják a gyerekek neveit egymás után... ■

Szocialista is, intervencionalista is, tradicionalista is?

FÁJDALMASAN SZÉP EMLÉKEK

••••• Siev Weisz Edit •••••

Ez az eredmény jött ki a minap, amikor kíváncsiságból kitöltöttem egy tesztet politikai hovatartozásomról.

Ja, meg az, hogy –30 százalékosan vagyok liberális. Őszintén szólva ezen meglepődtem egy kicsit, annak ellenére, hogy már régen érzem, hogy szívből jövő politikai érzelmeim lassacskán átalakultak az évek során.

Azt is hozzá kell tennem, hogy a kor-mánnyal és az ország működésével kapcsolatos kérdésekre a kérdőív kitöltésekor a svájci kormányra és államigazgatásra

gondolva adtam választ. Tudom, hogy ez masszívan megváltoztat sok mindent, mert itt Svájcban egészen másként állunk mindehhez, mint Magyarországon – vagy akár Izraelben is.

Mégis, hogy lett egy magyar, magát 100 százaléig liberálisnak valló tinédzserből szocialista intervencionalista tradicionalista –30% liberalizmussal?

Létezik egyáltalán abszolút bal- vagy jobboldal? Vagy ez mind egy adott ország kontextusában dől el, és én minden országban más politikai meggyőződésűvé válok, anélkül, hogy akár egyszer is meg-hasonlanék önmagammal?

Ahhoz már hozzászóltam, hogy a repülőről Budapesten akarva-akaratlanul is más száll le, mint aki Zürichben felszállt. Ezt mindig is egy kicsit tudathasadásos állapotként éltem meg, az elején nehezebben, aztán egyre olajozottabban csusszantam át egyik énemből a másikba. Úgy döntöttem, hogy nincs ezzel semmi baj. Én vagyok mindkettő. Belső konfliktus nincs, csak különböző szerepek.

Egy kicsit másként érzek a politikával kapcsolatban, főleg olyan helyzetekben, mint a magyarországi választások, vagy ez a mostani, kiújult gázai zavargás. A liberális magyar zsidó, aki felháborodik

minden jogsértésen, sajátjának érzi a cigányság megalázását, zsigereiben éli át a meghurcoltatást a Soros-plakátok láttán, az inkább konzervatívnak mondható a galuti zsidóhoz képest, akit sokkal kevésbé érint meg a palesztinok szenvedése, és leginkább az ország és a nép túlélésére koncentrálnak. Ellentmondás? Önmeghadzudolás? Következetlenség? Magam sem tudom.

Csupán annyi biztos, hogy maradok Svájcban élő, Izraelt távolról imádó, szocialista intervencionista tradicionalista magyar zsidó. ■

Önmagam vagyok – ha nem tehetem, nem is vagyok

maguk körül. Amikor még nem voltak valóságshow-k, közösségi médiumok és televízió, akkor a színház volt a kulturális forradalom fő színtere. Rengetegen hajlamosak rá, hogy elhiggyék, a színészet lényege: egy másik emberré változni néhány órára. Ám az igazság a színészet „gerincéről” nem lehet más, mint hogy mi, színészek a saját képünkre formáljuk a karaktert. Nem bújunk a bőrébe – ő bújik a miénkbe.

Shakespeare legnagyobb és legsikeresebb munkái afféle önvallomások – a társadalom szemüvegén keresztül ismerjük meg a művész lelkét, sorsát, helyét a világban. Ám egy színész ma nem játszhatja el szóról szóra a több száz évvel ezelőtti

társadalomhoz szóló meséket. Ezt nemcsak a tanáraimtól tanulhattam meg, de a Nemzeti Színház, a Bima – ahol már három éve játszom – színészeitől, rendezőitől is. Az első szerepem Gertrúd királyné volt – a dán királyfi, Hamlet anyja –, Maor Zaguri rendezésében. Kímondhatatlanul vágytam a szerepre, és amint az anyém lett, az örömömbé kételkedés keveredett: vajon miért engem választott a rendező?

Talán mert bízik bennem, hogy új értelemmel tölthetem meg a hírhedt királyné karakterét? Visszatértem az egykori jótanácsához – „légy önmagad” –, ám a drámatanárom már nem volt mellettem, hogy meggyőzőn: nem az számít, azért játszom-e női szerepet, mert meleg vagyok. Hiszen ha gyilkost játszik valaki, nem kell feltétlenül embert ölnie. Hála neki mégis megértettem: nem akarhatok olyasvalaki lenni, aki sosem voltam. Eljátszottam a szerepet – huszonevésen, felnyírt hajjal, mély hangon, szőrös mellkassal és néhány tetoválással. Nem rejtegettem egyiket sem, nem próbáltam nőiesebb lenni, mint amilyen vagyok, és nem akartam „Gertrúdabb” lenni, mint amennyire Nimrod vagyok.

Több mint 200 alkalommal mutattuk be az előadást – gyakran 14-18 éves iskolásoknak, akiknek fogalmuk sem

volt róla, mire számíthatnak. Nekik a kultúra Shakespeare ódon nyelvezetét jelentette, amíg nem rázta fel őket a valóság, hogy a művészet: katalizátor. Megtanít elfogadni másokat, tanít türelemre, segít megérteni, mi az egyenjogúság.

„Valami büzlik Dániában” – mondhatja a Mester a fiatal herceggel. S miért? Mert az anyja alig két hónappal megözvegyülése után máris kezét nyújtja a halott apa fivérének. Ám a „büzlő” Dánia örökebb érvényű metafora – Shakespeare-nek Angliát és a királyi házakat jelentette, nekünk és ma pedig mindazokat, akik a mi országunkban döntenek helyettünk.

A mi produkcióinkban nincs szó Dániáról, de Izraelről sem. Könnyedén szeljük át a teret és az időt – Dánia királyi sarjait Tel-Avivba reptetjük, hogy együtt tüntessünk a szeretetért, a gyűlölet ellen, a korrupciót és igazságtalanságot sosem szőnyeg alá seprerve, de piedesztálra emelve a morális értékeket, szemben a hamis társadalmi normákkal. Rengetegszer kértem önmagamtól: mai formájában releváns-e, tud-e rólunk szólni a színházművészet. Néha úgy érzem, a színházat felváltotta a tömegmédiá – azzal pedig nehéz harcolni. Máskor meg bizonyos vagyok benne: a színháznak a társadalom elé tartott (olykor görbe) tükre épp olyan fontos része a világunknak, mint a politika és a parlamentizmus. Az is igaz, ettől még nem kevésbé elavult, sőt.

Szerencsére nem kell választanunk, hiszen az elavult elveket megdönteni nem csak egyféleképpen lehet. Egy Facebook-bejegyzés milliókat rázhat fel, egy megfelelő filterrel elkészített Instagram-fotó művészeti értékű lehet. Így tehát ahelyett, hogy megpróbálnám megfejtetni, mi értelme van annak, hogy színész lettem, inkább boldogan elfogadom a tény, hogy színház mindig volt, és akármilyen történet is, megmarad örökre.

Megmarad azok forradalmaként, akik a fegyverek helyett abban hisznek: lehet küzdeni a mások történeteiből tanulva, a saját eszközeinkkel, és támogatva a globális jót. ■

FOTÓ: ALEXANDRA MERLO

••••• Nimrod Dagan •••••

ASzínművészeti Akadémia utolsó esztendejében egy drámatanárnő így figyelmeztetett: „Nimrod, minden történet elhangzott már. A közönség nem azért jön, mert egy sosem hallott mesét várnak – rád, a színészre kíváncsiak.” Igaza volt. Ettől a perctől megértettem: ha színész akarok lenni, nem tehetek mást, mint hogy önmagamot adom, és az egyetlen igaz, igazi történetem a sajátom. Ha másfél órán át játszom a színpadon, és közben azt hazudom a nézőknek, hogy én vagyok Ödipusz király, akkor is Nimrod Dagan maradok – erre az életre legalábbis bizonyosan.

A színművészet születése óta – visszafelé haladva az időben a commedia dell'artéig, a passiójátékig, az ókori görögökig és még tovább – az elsődleges cél nem más, mint egyfajta szórakoztató társadalomkritika. Tükröt tartunk, elgondolkodtatunk, néha talán még meg is változtatunk egy-egy berögzült álláspontot, és nagy ritkán arra inspiráljuk nézőinket, hogy idézzenek elő változást

A vak srác a filmből, ami végignyeri a fesztiválokat

A Láthatatlanul című kisfilm egy kiállításon kezdődik. Azon a kiállításon, ahol teljes a sötétség, hogy a látogatók megtapasztalják, milyen fény nélkül létezni. Itt találkozik egymással Anna, aki a pasijával érkezik a kiállításra, és Balázs, a vak tárlatvezető. Barkó Tamás filmbeli szerepében a saját tárlatvezetői munkáját játszotta el. 2018 júniusában a Láthatatlanul megnyerte a nemzetközi diákkönyv-fesztivál fődíját Tel-Avivban. A rangos versenyen 28 ország 47 alkotása szerepelt.

KÉPEK: INVISIBLY FACEBOOK OLDALA, IMDB

••••• Vadász Éva •••••

Tanultál színészmesterséget?

2015-ben Bóta Ildivel szereplőként vettem részt az ArtMan Mozgásterápiás Művészeti Közhasznú Egyesület estjén, az RS9 OFF fesztiválon. Akkor Lábán Kati szereplőket keresett a Bolondok hajója előadáshoz, amiben az RS9 színházban az elmúlt húsz évben megfordult fellépők játszottak, és 2016-ban vittük színpadra az előadást. 2017-ben Virginia Woolfnak az utolsó, Közben című regényéből készült darabban játszottam ugyanitt. Közben 2016-ban kaptam egy Aranyharang díjat, amit látássérült művészek kaphatnak. Bozsik Yvette akkoriban hívott a Nemzeti Színházhoz Az Úr komédiásai előadásába játszani, ez Assisi Szent Ferenc életéről szól. Több szerepem volt benne, vak koldusként kezdtem, aztán Krisztus-ideál lett belőlem, a végén pedig püspök. Persze vívódtam, mert mégiscsak amatőr vagyok, főleg a Nemzetihez, még színitanodás végzettségem sincs, viszont mozgásos és szöveges részeket is kaptam. De nagyon izgalmas volt egy nagy színházban, komoly technikai apparátussal dolgozni.

Hogyan kerültek össze Szentpéteri Áronnal, a Láthatatlanul rendezőjével?

2016 tavaszán találkoztunk először. Szereplőt keresett a készülő filmjéhez, a Láthatatlan kiállításon keresztül talált meg, ahol dolgozom. Szeptemberben forgattunk, de előtte nagyon sokat próbáltunk nálam otthon. Olyan dolgokat kellett megtanulnom, hogyan ne legyen hat vagy másfél perces egy háromperces jelenet. Hogy az legyen a ritmusa, amit ő eltervezett. Áron sokszor jött be a kiállításra, elhozta Józsa Bettinát, a filmbeli partneremet is, én vezettem őket. Aztán

a forgatás bő egy hét alatt lement, később még voltak utómunkálatok. Áron nagyon precíz volt, nagyon összeszedett srác. Január elejére lett kész a film. A Friss hús fesztiválon mutatkozott meg először. 2017 májusában meg Cannes-ban voltunk.

Mennyire valóságosak a film jelenetei?

Ez nem az én történetem, nem Áron története, de azért vannak olyan elemek a filmben, amiket én éltem át, vagy Áron át-élt. Nagyon sokat beszélgettünk, hogyan tud félrecsúszni két ember egymáshoz kapcsolódása. Ez független a vakságtól, az enyémtől vagy bárkiétől. Egy kapcsolat egészen apró dolgoktól el tud mozdulni egészen más irányba. Nehéz volt elvonatkoztatnom, mert ugye a Láthatatlan kiállításon dolgozom, ahol a film egy része is játszódik. De nem a kiállítást akartuk lemásolni, pedig nyilván arra épült a filmbeli kiállítás. Nehéz volt magamat más típusú tárlatvezetővé átalakítani, de valójában én a filmmel feldolgoztam, hogy mit is csinállok. Jó, hogy Áron engem választott, mert ettől hiteles a film, ezt élem meg a hétköznapokban is.

Mit jelent neked az izraeli fődíj?

Kontinensen kívül most nyert először a film, és ez nagy dolog. Nem is tudom, hogy össze lehet-e hasonlítani Cannes-nal, mert ez egy fődíj, az első fődíj. Gratulálok az Áronnak.

Izraelhez van kapcsolódásod?

Érdekes lenne megtapasztalnom Izraelt. Ismerőseim, akik jártak már ott, azt mondták, hogy el kell oda mennem, mert erősek az illatok, intenzív az illatvilág. Nem is olyan régen egy vak lánnyal azt terveztük, hogy elutaznánk egyszer valahova, csak mi ketten, két vak ember. Aztán sétáltam a Várban, és a Tóth Árpád sétányon összefutottam egy zsidó barát-nőmmel, aki azt mondta, hogy Izrael az

az ország, ahova utaznunk kéne, mert ott egy: szeletelni lehet az illatokat, kettő: ott a vak ember ugyanolyan, mint a látó, és mindenki nagyon segítőkész. Van egy kontakt-tánc improvizációs fesztivál minden decemberben Izraelben, amivel régóta szemezgek. Ja, és Tal Avni, aki egyébként festő is, ő volt a tanárom a kolozsvári kontakt-tánc fesztiválon.

Tárlatot vezetsz, táncolsz, színészkedsz... Nem sok ez?

A Láthatatlan kiállításon már csak beugró tárlatvezető vagyok, amióta sok mindent csinállok egyszerre. Van egy négyórás angol-magyar fordítói állásom is. Hallássérülteknek fordítok a Munkakör alapítványánál, Hűvösvölgyben, nagyon szép helyen. Ők vakokat is foglalkoztatnak. Két munkahely, kétlakás. Alkalmi munkákkal is megtalálnak. Van, hogy megkérem, menjek origamizni az állatkertbe. A darabok is jönnek-mennek. Ha elkészül a Nemzeti

Táncszínház, talán lesz megint Lélektánc előadás. Szeptemberben lesz megint a Közben. Sose tudom, hogy mi van éppen, de mindig jön valami. Élvezem ezt a mozgalmas életet. Tavaly nyáron még azért mentem le a ház elé kávézni, hogy történetem velem valami, most meg már kicsit túl sok az impulzus, tényleg.

Hogyan hatott rád a siker?

Ez érdekes. Cannes előtt, közben és után többen mondták, hogy figyeljek azokra, akik kapcsolódni akarnak hozzám. Arra, hogy ki miért akar kapcsolódni. A siker miatt vagy magam miatt. Mert óvatosságnak kell lenni, és vigyázni kell a lelkemre.

Megfogadod a tanácsokat?

Kilenc hónapja vagyok kapcsolatban Julival, és sok a közös pontunk. Ő lát. Picit még óvatosak vagyunk. Lehet, hogy jó lenne összeköltözni, de össze kell ér-nünk. Ő olyan, akivel össze lehet érni, úgy gondolom. ■

Herzl motoros túra

Budapest – Bécs – Bazel – Genf – Párizs – Brüsszel – Antwerpen – Köln – Berlin – Karlovy Vary – Budapest
2018. június 10. – június 24.

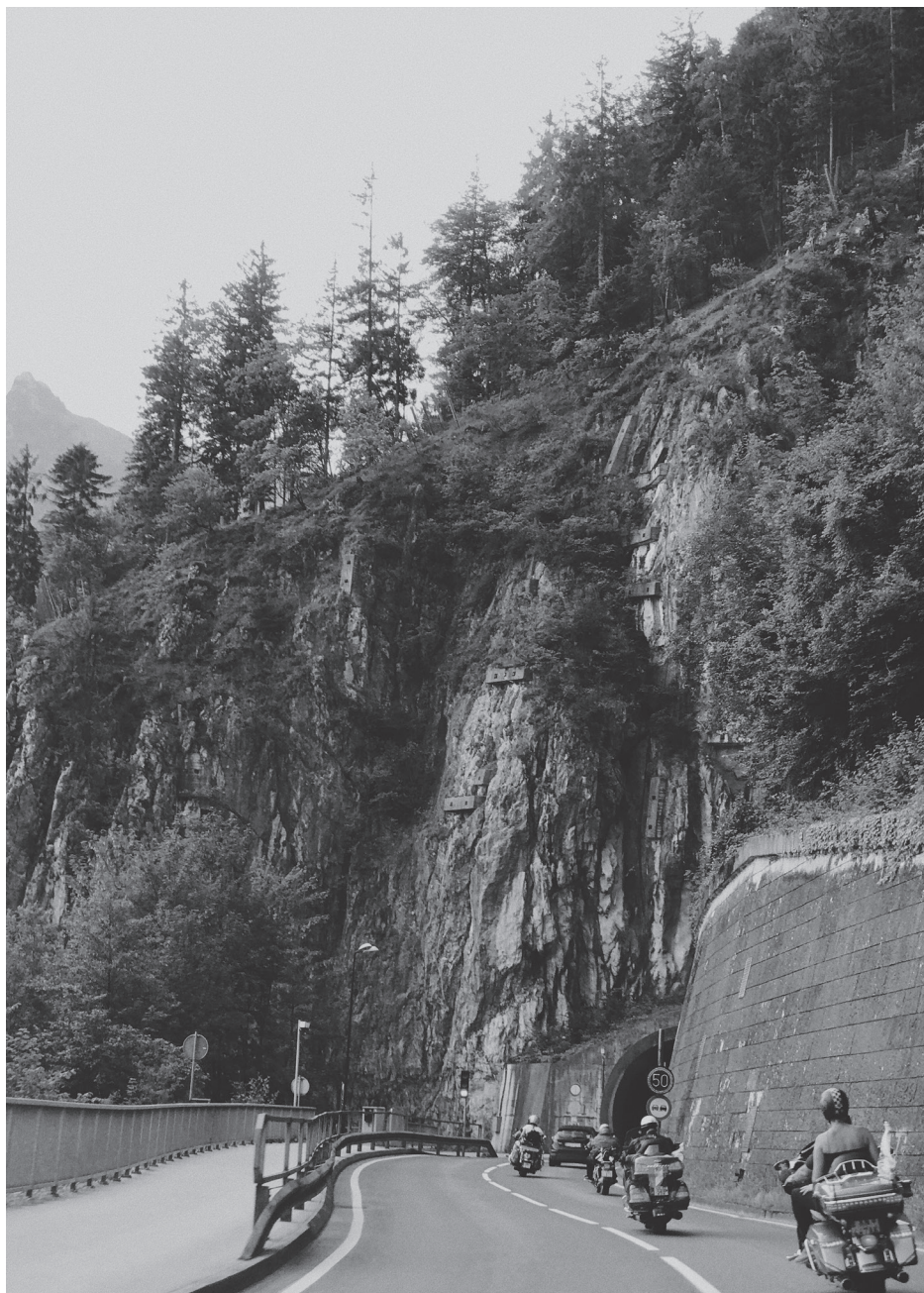

••••• Horváth József •••••

2017-ben néhány elkötelezett motoros összefogott, és június-júliusban Londonból Európán keresztül Jeruzsálemben motorozott egy szolidaritási túra keretében. Felhívtuk az emberek figyelmét, hogy ne maradjunk közömbösek a terrorizmussal szemben, amely sújtja Európát, az Egyesült Államokat és Izraelt is. A terrorizmusnak célpontja mindenki, aki szereti az életet, a szabadságot és a demokráciát.

A túra résztvevői megemlékeztek a zsidóság egyenjogúsításáról szóló, a magyar parlament által 150 évvel ezelőtt, 1867-ben elfogadott törvényről, a 120 évvel ezelőtti első cionista világtörvényről, a 100 évvel ezelőtt kiadott Balfour-nyilatkozatról, amely az első jogi lépés volt az Izrael állam megalapításához vezető úton.

2018-ban újabb túrára került sor, amely a Herzl-túra nevet viselte, és sorra látogatta Herzl Tivadar életének főbb állomásait. Herzl Budapesten született, a húszas éveitől Bécsben élt, később Párizsban volt hírlapi tudósító. Itt, az 1890-es években a Dreyfus-per során döbönt rá, hogy a zsidók számára nélkülözhetetlen a közjogi elismert zsidó nemzeti haza létrehozása. Megírta a Zsidó állam című könyvét, és ezzel kezdetét vette Izrael Állam létrejöttének folyamata. Herzl 1897-ben az első cionista világtörvény után ezt írta naplójába: „Bazelben megalapítottam a zsidók országát, s ha most még nevet is ezen valaki, várjatok öt vagy legfeljebb ötven évig, és meglátjátok.” És valóban, 50 évvel később, 1947-ben az Egyesült Nem-

- Bécsben a helyi zsidó közösség által szervezett utcafesztiválon vettünk részt a Judenplatzon
- Bazelben az első és a második Cionista Világtörvény helyszínén (Stadtcasino) tartottunk megemlékezést a helyi zsidó közösséggel
- Genfben három zsidó közösség (Chabad Lubavits, ortodox, reform) közösen adott a tiszteletünkre gálavacsorát, amelynek díszvendége Aviva Raz Shechter izraeli és dr. Horváth Zsuzsanna magyar nagykövete volt.
- Párizsban a Beaugrenelle zsinagógában várt bennünket a helyi közösség. A főváros 3. kerületének polgármesterével közösen emlékeztünk a Herzl-emlékműnél, ahol a magyar nagykövetség konzuli szinten képviseltette magát.
- Brüsszelben az Európai Parlament antiszemitizmussal foglalkozó munkacsoportjának (European Parliament Working Group on Antisemitism) néhány tagjával és a zsidó diákok nemzetközi szervezetének (European Union of Jewish Students) igazgatójával találkoztunk.
- Kölnben a TUS Makkabi Köln és a Roonstrasse zsinagóga közösen fogadta csoportunkat, az eseményen részt vett a düsseldorfi konzulátusról Szegner Balázs főkonzul és Horváth Erika konzul.
- Utunkat és programunkat az alsó-ausztriai Edlachban fejeztük be, ahol Herzl Tivadar elhunyt. Ráadásul még – motorosok lévén – átgurultunk Pozsonyba, ahol éppen folyt a Maccabi Fun Run, vagyis a jótékonyági futás, és onnan térünk vissza Budapestre. ■

A kéthetes útról az ATV stábja készített 25 perces dokumentumfilmet.

zetek a támogatásáról biztosította Izrael Állam létrejöttét, mely 1948 májusában megalakult.

A túra résztvevői a 70 éves Izraelt tisztelik meg, és a nagy magyar álmódót, Herzl Tivadart, akinek köszönhető a Közel-Kelet egyetlen demokratikus országa, és aki példaképünk lehet vágyaink megvalósításához.

9 ország, 4700 km, 6 motor, 1 autó, 11 résztvevő, 15 nap

A résztvevők minden tekintetben sokszínűek: férfiak és nők, fiatalok és idősebbek (a „korelnök” motorosunk idén tölti be a 80. évét, a budapesti gettóban élte túl a

holokausztot), vallásos és a hagyományokat kevésbé tartó zsidó, keresztény és ateista, budapesti és vidéki egyaránt megtalálható a csapatban.

Ahogy 2017-ben, úgy a 2018-as Herzl túrán is rendezvényeket szerveztünk az útvonal állomásain. Nagykövetekkel, parlamenti képviselőkkel, Európai Unió vezetőivel és zsidó közösségi vezetőkkel találkoztak a résztvevők:

• Magunkkal vittük a Külügyminisztérium támogatásával létrejött, „Közép-európai zsinagógák” című, Klein Rudolf művészettörténész által készített kiállítás anyagát és ahol lehetett, kiállítottuk.

KÉPEK: HORVÁTH JÓZSEF

15 világjobbító izraeli találmány

A modern Izrael megalapításának 70. évfordulójához közeledve került a boltok polcaira az USA-ban Avi Jorisch, az amerikai külpolitikai tanács vezetőjének új könyve: „Innováció, avagy hogyan javította meg a világot az izraeli találmányosság” címmel. A Gefen kiadó gondozásában megjelent kötetből a The Times of Israel készített rövid összefoglalót.

..... Sivan Erush

1955 – A napkollektoros vízmelegítés feltalálása dr. Harry Zvi Tabor nevéhez fűződik. A fizikus összekapcsolta a nap-energiát és a víztartályt oly módon, hogy a rendszerben lehetővé vált a víz keringése külön szivattyúk nélkül. Ez az egység lett a napenergiával működő vízmelegítés szabványává, és segített népszerűsíteni a napkollektoros technológiát szerte a világban.

1963 – Raphael Mechoulam felfedezi a hatóanyagok kémiai szerkezetét a marihuánában, ideértve a kannabidiolt (CBD) és a tetrahidrokannabinolt (THC), amelyet később többek között görcsoldó gyógyszerként alkalmaznak.

1965 – Simcha Blass és a Kibbutz Haterim szerződést köt a világ első modern csepegtető öntözője, a Netafim beindítására és tömeggyártására. A találmány abban segíti a gazdálkodókat és a kormányokat, hogy több vizet tudjanak megtakarítani.

1979 – Michel Revel felfedezi a szklerózis multiplex kezelésének új módját. Revel kifejlesztte a Rebif nevű, bőrön át beadható gyógyszert, amely csökkenti a visszaesések gyakoriságát és súlyosságát, és lassítja a betegség előrehaladását.

1985 – Dr. Shlomo Navarro kifejlesztette a Grain Cocoon-t. Ez egy nagy, hermetikusan záródó zsák, amely képes megvédeni a benne tárolt árut – rizs, gabona, fűszerek, hüvelyesek – a nedvességtől és a különböző kártevőktől.

1987 – Jossi Leshem radarfelvételek, motoros és vitorlázó repülőgépek, utaszállító gépek és a madárfigyelők hálózatának tapasztalatai és feljegyzései alapján térképet készít az Izrael légtérét évente átszelő csaknem egymilliárd madár repülési útvonaláról. A térkép segítségével a madarak és repülőgépek ütközésének aránya 76 százalékkal csökkent, ami a légiforgalmi vállalatoknak csaknem egymilliárd dollár megtakarítást jelentett.

1990 – Bernard Bar-Natan kifejlesztette az Emergency Bandage-t, azt az egyedülálló életmentő eszközt, amely azonnal elállítja a intenzív vérzést és megakadályozza a fertőzések kialakulását.

1993 – Gil Shwed, Shlomo Kramer és Marius Nacht létrehozzák az első internetes tűzfalat, hogy megvédjék az online tárolt vállalati és személyes adatokat.

1993 – Imad és Reem Younis elindítják az Alfa Omegát, Izrael legnagyobb arab high-tech vállalatát. A keresztény arab házaspár által alapított názareti cég a Parkinson-kór és más neurológiai rendellenességek kezelésében használatos eszközöket és eljárásokat fejlesztett ki, amelyek segítségével pontosan feltérképezhetővé váltak az idegi tevékenységek.

1998 – Dr. Gavriel Iddan megalkotta a PillCam-et, a lenyelhető kapszulás endoszkópot. Ez kamerát és rádió adó-vevőt tartalmaz, amely a gyomor-bélrendszeren átjutva fényképeket készít a test belsőjéből. A PillCam hatékonyan bevethető a gasztrointesztinális betegségek korai szűrésében, a diagnózis felállításában és a kezelések során is.

2001 – Moshe Shoham és Eli Zehavi, a Mazor Robotics alapítói olyan képekalkító eljárást hoztak létre, amely lehetővé teszi az orvosok számára, hogy a műtét előtt háromdimenziós CT-képet készítsenek a páciens gerincéről. Ezzel az orvoscsapat igen nagy pontossággal képes megtervezni a háttérinc műtéteit.

2004 – Dr. Amit Goffer létrehozta a ReWalk-ot, a külső vázszerkezetet. Ez lehetővé teszi, hogy a deréktól lefelé megbénultak újra járn tudjanak. Radi Kaiuf, toloszékes IDF veterán a készülék segítségével 2012-ben képes lett legyalogolni a maratoni távot.

2005 – Dr. Sarah Sallon és dr. Elaine Solowey az 1960-as évek elején, a Masadában talált ősi magvak felhasználásával kidolgozta a módszert, hogy feltámasszanak egy 2000 évvel ezelőtt kihalt növényfajtát, a júdeai pálmát, amely az ősi Mediterráneum egyik legfontosabb növénye volt.

2006 – Eli Beer önkéntesekből álló elsősegélycsoportot indít Ichud Hatzalah néven. A hálózathoz csatlakozó egészségügyiek az okostelefonjukon kapnak riasztást a közvetlen közelükben történt sürgős esetekről. Az applikáció segítségével az öt legközelebb tartózkodó önkéntes robogóra pattanva, még a mentőautó előtt érhet a helyszínre, és elsősegélyben részesítheti a beteget.

2011 – Danny Gold és Chanoch Levine dandártábornok sikeresen leszedett egy Gázából indított Hamasz rakétát a forradalmian új Vaskupola rendszer segítségével. A Raphael katonai fejlesztési központban kidolgozott elhárítórendszer akár 70 kilométeres távolságból is képes érzékelni a rakéta indítását, és kiszámítja annak röppályáját és sebességét, veszély esetén elhárító rakétát küld, amely megsemmisíti a támadót. (izraelinfo.com)

A tüntetésgenerátor: Dafni Leef

Dafni Leef (31) nevét a 2011-es, a társadalmi igazságosságért folyó tüntetéssorozat elindítójaként és vezetőjeként ismerhettük meg. Az egész Izraelt megmozgató események óta eltelt hét év, és a helyi életminőségben nincs látványos változás, ha az átlagfizetésekhez mérjük a lakbéréket vagy az élelmiszerek árát. De végül is ezek a megmozdulások a lakosság tíz százalékát vitték utcára – nehéz elképzelni, hogy semmit nem tudott volna elérni.

..... Seres Luca

Dafni tavaly mutatta be a tüntetés-sorozatról szóló, személyes hangvételű dokumentumfilmjét – Mielőtt a lábam eléri a földet –, ezért úgy döntöttünk, megkérdezzük, ő hogyan látja a helyzetet.

Volt előzménye ennek a „népvezérré” válásodnak?

Sosem voltam kifejezetten politizáló ember, film szakon tanultam, a saját dolgommal voltam elfoglalva. Abban nőttem fel, hogy a legfontosabb magunk elé tűzni egy célt, és azért tanulni és dolgozni, hogy azt elérjük. Nagyon nagy a szakadék a felső 1% és a középosztály céljai és álmai között, és egyik oldalon sem feltétlenül garancia ez a boldogságra. 2011-ben egy sor, a saját életemet érintő esemény következtében elkezdtem gondolkodni, hogy miért is csinálom azt, amit csinállok, miért loholok ész nélkül a pénz után, ami aztán alig tart ki a hónap végéig, mikor kezdek arra gondolni, hogy féltre is teszek valamit belőle. Egy nap a háznak a tulajdonosa, ahol szobát béreltem, bejelentette, hogy a házat lebontják, és mindenkinek egy hónapja van, hogy kiköltözzön. Voltak ott nálam nehezebb helyzetben lévő lakók is, egy háromgyerekes család meg egy idős bácsi. Én csak egyszerű diák voltam, lakótárssal.

Körülbelül negyven lakást néztem végig, így beleláttam abba a hazug és lehűzős piacba, amit ingatlanbiznisznek csúfolnak. Aki ezt végigcsinálja, megboldul vagy megvilágosodik – én eldöntöttem, hogy ezen az áron nem költözöm be sehova. Ha fel kell adnom az albérletem kényelmét, hogy kitörhessek egy fenntarthatatlan normák által definiált ördögi körből, úgy gondoltam, hogy kész vagyok erre. Írtam egy Facebook posztot, amiben bátorítottam az ismerőseimet, hogy csatlakozzanak. És alig egy héttel

később elkezdődtek a tüntetések. Bejelentettem, hogy kiköltözöm a lakásomból, a cuccaimat a szüleimhez szállítom, és demonstratív felállítok egy sátrat a városközpontban, a Nemzeti Színház melletti sétány közepén. A Facebook poszt elterjedt, csatlakoztak hozzám. Tudjuk, hogy a lakhatás és a magas bérleti díjak rengeteg embert érintenek az egész országban. Az elégedetlenség lassan kiszélesedett az élelmiszerek és a mindennapi megélhetés drágaságára, majd általában a társadalmi igazságosságra. Ha a lakásbérletről akarsz beszélni, egy idő után óhatatlanul szóba kerülnek az alacsony bérek, a hiányos ellátás, a hitelek, általában a drágaság. Izraelben magasak a megélhetés költségei, mindenki hitel felvételére kényszerül, aminek itt óriási a kultúrája, lásd a „kihagyhatatlan” ünnepi ajánlatait.

Hogyan született a film ötlete?

A tüntetések 2011. július 14-én kezdődtek, és szeptember 3-án már a lakosság tíz százaléka az utcákon tüntetett. Abban az évben az egész világon folytak a társadalmi igazságosságot követelő tüntetések, élükön a mi generációkkal. Ha figyelembe vesszük a tüntetőknek a lakossághoz mért arányát, a mienk volt a legnagyobb. Képzelnék el, hogy 10 százalékos aránnyal Amerikában az Occupy Wall Street 30 milliós mozgalom lenne. A média egyre kevesebbet foglalkozott az ügygel, a tüntetők száma csökkenni kezdett, egy csomó aktivistát letartóztattak, köztük engem is, egy tüntető pedig demonstratívan felgyújtotta magát. Ekkor jött el a pillanat, amikor meg kellett állnom. Elapadt az adrenalin, ami addig tolt előre, hirtelen közszereplő lettem, és olyan politikai környezetben találtam magam, amiben sokan inkább gáncsolni igyekeztek.

Sokáig bizonytalan voltam, hogy tényleg akarok-e filmmel foglalkozni, de egy idő után kénytelen voltam végiggondolni, mi is történt velem, és hogy el tudnám-e mondani ezt a történetet a saját látószögemből. Láttam a kezemből a lehetőséget, hogy a politikai tüntetésekről úgy beszéljek, ahogyan más nem tudna. Az a ritka helyzet állt elő, hogy egyszerre áll rendelkezésre hatalmas mennyiségű leforgatott anyag, és egy filmes háttérű mozgalmi vezető, aki érdekelt a történet elmondásában. Így indult a film készítése, ami két producerrel folytatott beszélgetéssel kezdődött, és végül öt évig tartott, majd a tavalyi Docaviv nemzetközi dokumentumfilm-fesztivál bemutatóján teljesedett ki.

Rengeteg leforgatott anyag dokumentálta a történetet. Már akkoriban gondoltál rá, hogy film lesz ebből?

Egyáltalán nem. Az egyik hírügynökség operatőre látta a Facebook eseményt, és megkért, hadd kövessen. Akkor még nem árulta el, hogy a bukásom dokumentálására számított. Már az első sátrak felállítása előtt jó személyes kapcsolat alakult ki közöttünk, és végül nagy szerencsével tényleg az elejétől kezdve minden dokumentált. Ez lett az egyik oka annak, hogy úgy éreztem, ezt a filmet meg kell csinálnom. Más dolog valamit létrehozni, és megint más megbirkózni utána a következményeivel. Olyan procedura, hogy belezúmolysz a saját lelkedbe. Nagyon intenzív volt, de utólag elmondhatom: kifejezetten terápiás jellegű. Visszanézni egy nagyon viharos periódusra, az egészet kívülről látni, minden oldalról. Beletelt némi időbe, mire eldöntöttem, milyen típusú filmet akarok ebből csinálni.

Már a nyersanyag végignézése is intenzív birkózás volt. Azt szerettem ebben a filmben, hogy kimarad belőle a „beszélő fejek” stílus, amit a legtöbb dokumentumfilm használ. Rendezőként mindent tudok a karakteremről, a kérdés csak az volt, lesznek-e elég bátor, hogy ki is tegyem magamat a nyilvánosság elé. Azt is gondolom, hogy a film volt az eddigi legfeministább cselekedet, amit valaha végrehajtottam. Olvastam egyszer egy cikket a szerzőség szorongásáról, ami szerint mi, nők a mai napig félünk a saját nyelvünkön beszélni, írni, alkotni, vagyis felvállalni a gondolatainkat és nem elfojtani őket. A film készítése alatt folyton úgy éreztem, hogy szabadkoznom kell amiatt, hogy egyáltalán csinálom ezt a filmet, mégis kit fog érdekelni az én hangom, időbe telt, mire fel mertem vállalni.

Hogy érezted magad a premieren?

Nagyon izgultam, fogalmam sem volt, mit fognak gondolni. A legkínosabb pillan-

anat, amikor a fények feljönnek a végén, és tudod, hogy a film, amit mindenki épp végignézett, rólad szól. A nézők bekucskáltak a magánéleted mélységeibe. Észre is vettem, hogy sokan, miután látták a filmet, elkezdtek Dafinak becézni, mintha személyesen ismernének.

Milyenek találd a társadalmi igazságosságot ma Izraelben? A 2011-es tüntetések és a film volt rá hatással?

A változás nagyon lassú folyamat, és sok oka van, hogy a dolgok nehezen mozdulnak. De a mozgalom létezik. A téma az asztalon van, már a parlamentben is. A tüntetések ötleteket vetettek fel, az emberek hazavitték a gondolatokat, azóta sokkal aktívabb a társadalmi diskurzus. Vegyük a deportálások elleni tüntetéseket vagy a rokkantakét. Az emberek felébredtek, és elkezdtek gondolkodni. A labbérek ugyan nem mentek lejjebb, és rá kellett jönnöm, hogy vannak, akik nem akarják,

hogy a helyzet változzon. Arra kell koncentrálni, hogy nem nézünk egyszerű jövőnek elébe. Nem élünk kényelmes világban, keményen dolgozunk, és hajtjuk a hiteleinket, mégis van mit enni, van áram és van, ahol álomra hajtsuk a fejünket.

Közben pár órányira tölünk népiptás folyik, világszerte milliók élnek menekülttáborokban, kilátástalan körülmények között.

Sokan kérdezik, mit is szeretnék tulajdonképpen. Ez nagyon egyszerű: a bőség és a becsületesség kéz a kézben járjanak. Jelenleg úgy érzem, olyan világban élek, ahol nem tudok becsületes maradni anélkül, hogy kihasználnának. Manapság a becsületesség és a bőség nem kapcsolódik egymáshoz.

Mivel foglalkozol manapság?

A Lasova alapítványnál dolgozom, amely jelenleg három jótékonyági éttermet működtet – Tel-Avivban, Karmielben és Akkóban –, van egy speciális oktatással foglalkozó hálózatunk és több hajléktalanszállónk Izrael különböző részein, ahol nagyon szívesen látunk önkénteseket! Közben járkálok a filmmel mindenféle, előadok, és elkezdtem visszatérni a nyilvános tevékenységekhez is. Közszereplővé váltam, de egy országgal odébb már senki nem tudja, ki vagyok. A mai napig albérletben élek, lakótársal, dolgozom, lassan fizetgetem vissza a tartozásaimat, amik az aktivista éveim során gyülemlettek fel. ■

Fájó emlékek

•••• Radmila Marković ••••

lassan sétáltak a férfi háza felé munka után, a városszéli új negyed egyik földes útján. A sötétség már majdnem teljesen rájuk borult, amerre haladtak, az utcát még nem világították. Messziről úgy tűnt, csöndesen beszélgető emberpár halad a hepehupás úton. Pedig nem.

Már érződött a levegőben a háború előszele. Aki józanul gondolkodott, tudta, hogy a sok nemzetiségi alapú pujságnak nem lesz jó vége. A kedélyek felborzolva, az utcán tüntetések hullámanak a rendszer ellen. És micsoda furcsa véletlen: a tévés híradásokban a tüntetések első soraiban nagyrészt mindig ugyanazok ugráltak, kiabáltak, rázták az öklüket. A feszültség az egész országra ránehezedett.

A férfi hajtogatta a magáét, mennyivel jobb élet vár majd mindenkire, ha megváltozik a világ, mert a határokon kívül élők is csatlakoznak az anyaországhoz. A Koszovóban élő szerbeket meg kell védeni. Az asszonynak nem volt kedve vitatkozni.

A legnagyobb baj – villant az eszébe –, hogy el is hiszi, amit mond, sőt igyekszik engem is meggyőzni. Ha csak ő lenne az egyetlen, aki így vélekedik, vagy legalább kevesebben gondolkodnának így, még lenne remény. De az embereket sajnos magával ragadta a tömeghisztéria. Minden hiába.

Az asszony végiggondolta, hogy eddigi életét a politikai erkölcs(telenség) tépázta meg. Valahol eltűnt a józan ész, a tudatos gondolkodás. Ráébredt a saját tehetlenségére, meg azokéra, akik hasonlóan gondolkodnak. Elveszett az erkölcs, a mások tiszteletben tartása, megbecsülése, a tapasztalatokon alapuló igazság, mindaz, ami életének értelmet adott. Önmagukat mindenki fölé helyező figurák ragadták magukhoz a hatalmat. A félelem árnyék-ként kísért, a mellkasát szorította, a torokát fojtogatta. Nem is önmagáért aggó-

dott, de katonaköteles az öccse és a fia. A testvére magas rangú katonatiszt, ha fegyveres harcra kerül a sor, neki menni kell. Apját, a partizánt a világháborúban vesztette el, az igazság védelmére kelő nevelőapját megölték. Férfi nélkül maradt a család, amíg a két gyerek fel nem nőtt. És most veszítse el őket is?

A férfi szavai rántották vissza a jelenbe.
– Min rágódsz?

– Magam sem tudom. Kavarognak bennem az érzelmek. Már nem is a felháborodástól keserű a szám. Tehetetlen vagyok, és minden olyan kilátástalan. Mintha gúzs-

GRAFIKA SALAMON SÁRA

ba lennék kötve, küzdeni próbálok ellene, de nem megy. Álmatlanul forgolódom, sokszor végigsírom az éjszakát. A külvilág még erősnek lát, és igyekszem megvédeni a környezetemet. De tudom, sokan alig várják, hogy csak egy kicsit is hibázzak, és rögtön széttépnek. Akkor velem buknának a gyerekeim, meg azok, akik mellém álltak – hacsak el nem hagynak ők is.

Összeszedte kicsit magát, úgy folytatta.

– Én tudom, azért beszélsz így, mert elhittél mindent, amit az újságok címlapján olvastál, meg a tévében hallottál. És ettől

nem lehet téged eltéríteni. De jegyezd meg jól: „Keserű lesz a kenyér, amit majd eszünk, ha egyáltalán lesz.”

– Nem értelek – szólalt meg a férfi –, hogyhogya nem látod? Nagyon jó helyre születél, hidd el, itt lesz a legkevesebb baj a jövőben.

Az asszony oldalra fordult, hogy megnézzé magának. Évek óta ismerte, becsületes, lelkiismeretes munkásember. Most is ugyanaz, aki volt, csak éppen vak. Nem a sötétségtől nem lát, az agyát vakították meg. Tömegember lett, akit be lehet csapni.

– Nem szeretném – szólalt meg –, ha a politika széttépné a barátságunkat. Nem értünk egyet, de nem kell egymás ellen fordulnunk.

Most a férfi állt meg és fordult a nő felé. Inkább a mozdulata jelezte a csodálkozását, hiszen az arcát nem is lehetett látni.

– Eszem ágában sincs összeveszni veled. Ismerhetsz, a barátságunkat semmi sem tépheti szét.

– Ezt olyan jó hallani tőled. Értsd meg, attól félek, itt nem csak nemzeti alapon lesz nagyon nagy keveredés. Nagyok a

vallási különbségek is. A horvátok katolikusok, a szerbek ortodoxok. És még nagy veszély hordozhat az iszlám. Nem a vallás maga, hanem a hívei, a muszlimok. Őket még nemzetnek is elismerték, pedig muszlim nemzet, amennyire tudom, nem is létezik. Ha ezen az alapon egymás ellen fordulnak, olyan öldöklés lesz itt, amit senkinek nem kívánok. Volt már erre példa, és tudod te is, hogy az emberek soha semmiből nem tanulnak.

A vita a levegőben maradt. Azzal zárták le, ha minden véget ér, bármelyiküknek is lesz igaza, aki tévedett a jövő megítélésében, az a másikat családotól elviszi Belgrádba, a legdrágább szállodába, és minden költségét állja.

Évekig tartott aztán a testvérháború. Mire vége lett, az emberek elszegényedtek, és örültek, ha mindenkinek jutott betevő falat. Aki tehette, nemzetiségi hovatartozástól függetlenül elmenekült az országból – még a háború előtt vagy alatta –, mert az emberek nem akarták értelmetlenül feláldozni magukat. Inkább elhagyták a szüleiket, az otthonukat. Az országdúlás nyomában lelki sérültek, kibombáztak, sebesültek, halottak maradtak.

A háború befejezését már együtt ünnepelték ismét az emberek, de mivel Jugoszlávia többé nem létezett, most egy-egy volt köztársaságon belül, egymásnak örülve, hogy túléltek.

A két barát-kolléga nem ment el Belgrádba. Még autóbuszra sem maradt pénzük, nemhogy szállodázásra.

Ma már értem, mi történt. Jugoszláviát szét kellett szaggatni, megsemmisíteni, minden áron. Nem számított sem az emberélet, sem a szétbombázott városok, sem a nemzetiségi alapon gerjesztett gyűlölet.

Bennem meg csak egy kérdés forog, mozog: aki a hatalom közelébe kerül, miért igyekszik tönkretenni ezt a szép földet/ Földet – meg a lakóit? ■

Éva – meg az ő Pistája

••••• Arje Singer •••••

Hetvenéves korához viszonyítva Éva igen mutatós asszony. Vörös haját gondosan ápolja, a fodrász pontosan tudja, melyik természetes árnyalatot szereti. Arcán alig látszanak ráncok. Ruháit a legjobb áruházakban vásárolja. Cipőit méretre készíti a cipész.

Azzal, hogy Zoltán, a volt férje elhagyta, határozottan Éva csinálta a jobb boltot. Bár Zoltán meggörbült hátával, immár szinkopasz fejével még mindig toborozza a nőit, mégis Éva volt a szerencsésebb.

Éva ugyanis rátalált Pistára.

Pista imádta Évát. Társaságban vagy akár kint a parkban, valahányszor csak alkalma volt rá, ölelte-csókolta Évát, ahol érte.

Pista állán fehér szakáll tündökölt. Sohasem borotválkozott, de ez jól állt neki. Ez még csak nem is az öregségét jelezte. Éva minden szavára, gondolatára Pista azonnal menetkész volt. De legjobban a reggeli sétákat szerette. Ilyenkor türelmetlenül kiment a lépcsőházba, már-már elindult, aztán gyorsan visszatért leellenőrizni, hogy Éva rendbe szedte-e már magát, és végre elszaba-

dul-e kedvenc tükrétől – óerte.

Vacsora után minden este újra sétálni mentek. A szomszédok fenntartás nélkül elismerték, hogy nincs az utcában boldogabb pár, mint Éva meg Pista.

Holdfelkelte után együtt nézték a televíziót műsorát. Pista ugyan néha elszenderült, de a távrandítóval elnémított képernyő hangtalanságára kicsit megrázta a fejét, és együtt mentek a hálószoba felé.

Napok és éjszakák teltek így, Évánál boldogabb asszonyt pedig nehéz lett volna találni.

De a szerencsétlenségek sajnos mindig hirtelen jönnek. Egy reggel, alig valamivel a ragyogó napkelte után Pista úgy elmerült a természet szépségének csodálatában, hogy figyelmetlenül lelépett a járdáról. Egy sportkocsiján munkába siető fiatalember elütötte.

Éva ráborult szerelmére. Pista szeme alig pár pillanat alatt végleg elhomályosult.

A temetésre eljött Éva összes ismerőse, mindenkinek volt egy jó szava hozzá. A sirt beborította a föld, a sokaság szétszivárgott, Éva meg hazavitte a fájalmát.

Nehezen teltek a napjai. Korán ébredt, de nem volt kivel sétálnia, így aztán rendszerint visszafeküdt az ágyba. A frizurájára sem ügyelt, az arcát is elhanyagol-

ta. Új cipőre, új ruhára nem is gondolt többé. Gyászolta a szerelmét.

Egy csütörtök reggel, vagy talán péntek is lehetett, valaki kopogott az ajtaján. Éva rosszkedvűen büjt ki az ágyból, hogy ajtót nyisson. A küszöbön a sportkocsis fiatalember állt.

– Hogy merészel idejönni? Hiszen maga az oka, hogy egyedül maradtam. Maga felelőtlen és arcátlan is! – dőlt ki a fájdalom az asszonyból.

– Szeretném jóvátenni.

– Hogyan lenne képes jóvátenni egy gyilkosságot?

– Tudja, bent a városban...

– Mit képzelsz?!

– Szóval egy állatkereskedőnél láttam... Tudja, éppen olyan, mint amit elütöttem. Gondoltam, hátha mégis örülne egy hasonló kiskutyának.

Pár napra rá az utcabeliek ismét a régi Évát látták, amint versenyt tündököl a kis szakállal. Az arca ragyog, a haja vöröse megint úgy szikrázik, mint régen, mellette pedig ott bolondozik egy új Pista, a poráz túlsó végén.

A szomszédok is figyeltek az asszony új szerelmére. És az új Pista – ha csak teheti – megnyalja Éva kezét. ■

Lázadók

••••• **Avi Ben Giora, Bécs** •••••

A zsidóság néhány évezreddel ezelőtt hol szabad volt, hol szolgaságba kényszerítették. Olykor sikerült kivívni a szabadságát, de ez a szabadság szinte mindig átmenetinek bizonyult.

Miután lerázta magáról az egyiptomi rabság igáját és megtalálta a hazáját, nem volt nyugalmas a történelme. Hol ennivalója nem volt, hol vízhiányban szenvedett. A környező népek nem voltak barátsággal a zsidók iránt. A nagy világhódítók is gondoskodtak arról, hogy ne élhessék napjait úgy, ahogy szerették volna.

A két legnagyobb hódító, a görögök meg a rómaiak elég hosszú ideig uralkodtak eleinken. Ám a függetlenséget olykor lázadásokkal, máskor háborúkkal hosszabb-rövidebb időre sikerült kiharcolniuk. De a látszatra homogén nép törzsei még egymással sem voltak képesek megférni. Az egyik ezt akarta, a másik mást. Nem vagyunk egyformák – ez néha hasznos, néha meg igen káros. De mindig akadtak olyanok, akik a civakodásból maguknak kovácsoltak előnyt.

Most ugorjunk egy nagyon nagyot az időben. Ismét állammá alakulni csak a második világháború után sikerült. Igaz, hogy már a 19. század végén ott lebegett a kép a zsidók előtt, hogy vissza kell települniük őseik földjére. Herzl Tivadar ezt egészen komolyan gondolta, bár már akkor is mindenki külön elképzelést hangoztatott. Ha valami véletlenül működni kezdett, rögtön elhangzott: ez nem jó, meg kell változtatni. Nehéz dolog mindenkinek a kedvére tenni. És ez azóta sem változott.

A Rothschildok sok pénzt öntöttek a múlt század elején a legelső településekbe, ám a betelepülők lelkesedését hamar lelohasztották a felmerülő problémák. Nem szokták a mocsárlázat (malária), a szétszórtásban nem voltak se földművesek, se állattenyésztők, vagyis nulláról indultak, és menet közben tanultak meg mindent.

GRAFIKA SALAMON SÁRA

Sokan megfutamodtak és továbbálltak, oda mentek el, ahol kevesebb erővel is meg lehetett élni. Amikor visszajöttek volna, már nem lehetett. Vagy a törökök, vagy az angolok korlátozták őket ebben. Végül 1948-ban megvalósult a régi álom – persze Izrael létrejöttében nagy szerepe volt a világ lelkiismeret-furdalásának is. Az viszont

rögtön megmutatkozott, hogy sokaknak nem tetszik a zsidók országa.

Legfőképp azoknak nem tetszett, akik előzőleg is már ott voltak. Úgy gondolták, megfosztották országuktól az arabokat, a „palesztin népet” – bár őket senki sem zavarta el. Lehetett volna saját államuk, ha akarják. De nem ezt akarták, inkább a szomszédos országokba mentek. Aminek következménye, hogy követeléseikkel folyamatos válságot idéznek elő. És úgy tűnik, a világ nagyhatalmainak nem érdeke a nyugalom megteremtése.

Pedig lehetne nyugalom. Az egyiptomiak és jordániaiak bebizonyították, hogy képesek Izraellel békében élni. Ám az arab világ nem egységes. A világ egyre növekvő energiaigénye és a föld alatt a „fekete arany” a mai napig is képes elhitetni az arabokkal, hogy minden gondjuk-bajjuk forrása a zsidók jelenléte a térségben.

Ha Izrael egységet mutatna fel, kicsit könnyebb lenne a helyzet. De az előbb érkező több jogot követel, a másik az etnikai hovatartozása miatt követel több jogot. Az Európából érkezettek az eltérő kultúra, eltérő szokások miatt ütköznek a keletiekkel. A vallás mélysége is lehet ellentétek forrása.

Ám a mai Izrael élő bizonyíték arra, hogy el lehet fogadni a különböző életfilozófiákat, a sokszínűséget, még a vallásiakat is. Minden (majdnem minden) a hozzáállásunkon és akaratunkon múlik.

Lázadozunk? Hát persze, ez természetes velejárója a különbözőségnek. Viszont tudunk tenni az ellen, hogy az ellentétek konfliktussá váljanak.

Bebizonyítottuk a világnak, hogy létezik az államunk, immár hetven éve. Még akkor is, ha ezt sokan nem nézik jó szemmel – mert mások az érdekeik. ■

Debrecenből Auschwitzba

••••• **Halmos Sándor** •••••

Róth Miklós, az egykori debreceni zsidó, ma Párizsban él, a Becsületrend kitüntetésre. A Párizsban lévő Jad Vasem iroda tanácsadója, aki 90 évesen diákoknak beszél a múlt borzalmairól. Korosztályából Debrecenben már senki sem él. Párizsban és Izraelben ismert a neve. 530 oldalas visszaemlékezését 2011-ben jelentette meg franciául, és Pelle János jóvoltából már a magyar olvasók is ismerhetik. Az előszót Serge Karsfeld, a neves történész írta a műhöz, amely tartalmában Kertész Imre Sorstalanságához fogható.

De ki is Róth Miklós, akivel már több mint húsz éve levelezek, és akit barátomnak tekintek? Debrecenben született 1928-ban. Szüleiével és kishúgával 1944. június végén deportálták Auschwitz-Birkenaubába, ahonnan a kiürítés után Dachaubába szállították. Az éhezés és a betegségek elszívása után csoda, hogy életben maradt. A borzalmakat csak ő élte túl, de nem kívánt visszatérni Debrecenbe, inkább Palesztinában élő Andor bátyjához akart csatlakozni. Rómában várta a vízumot, de közben Párizsban élő férjhezett nővére elintézte, hogy családegyesítés címen francia földön telepedjen le. Párizsban maradt, megnősült, két leánya és egy

fia született. Először bőrdíszművesként, majd szabóként dolgozott, nyugdíjba vonulásáig (1988). Esőköpenyszalonja révén elismert francia polgár lett.

A holokausztról eddig megszámlálhatatlan megemlékezés jelent meg. Ezeknek sajnálatos fogyatéka, hogy az átéltek szörnyűségei miatt a szubjektív nézőpont elkülönül az objektívól. Az emberi szenvedés elfedi a valóságot. Róth Miklós magyarul most megjelent könyve mentes ettől, mert élményeit szembesíti az azóta feltárt történelmi tényekkel, a szakirodalommal, és inkább érzéseire koncentrálnak.

Róth Miklós édesapja, Márkus 1903 és 1906 között Amerikában élt, onnan települt vissza. Nyelveket beszélő, művelt ember volt, aktív szociáldemokrata, Peyer Károly közeli munkatársa, és a német megszálláskor vele együtt letartóztatott Györki Imre híve. Csak érdekesség: Radó névre magyarosított nagybátyja a kormánypártot támogatta. Ortodox zsidóként a fiát héderbe járatta, családi kapcsolatai révén Romániában és Szlovákiában is éltek rokonai. Miklós idősebb testvérei közül Andor 1939-ben Palesztinába ment, a nővére Párizsban talált férjet, egy ottani magyar zsidót.

A család tájékozott volt, tudta, a németek hogyan bánnak a zsidókkal a megszállt területeken. Tudták, milyen a

munkaszolgálatosok élete, ennek ellenére még a szlovákiai deportálások ismeretében is bíztak az államban. Lojális polgárai maradtak, ragaszkodva magyar identitásukhoz. Hittek abban, hogy visszatérnek majd a normális viszonyok, a közhangulat olyan lesz, mint az első világháború előtt.

Ezt az illúziót akkor Debrecen civil társadalma is táplálta, a város előkelőségei továbbra is dolgoztattak a kiváló úri szabóval. Bár a Pásti utcai zsinagóga előtt voltak antiszemita incidensek, a helyi elit nem azonosult a radikálisokkal. 1943 nyarára a helyi diákszövetség is lecsendesedett. Róthék a gettóban értesültek arról, hogy Debrecen polgármestere és a városi főügyésze tiltakozott a zsidókkal való bánásmód miatt, őket Bessenyei Lajos, az antiszemita főispán mentette fel tisztségükből.

A zsidókat menteni akarta a debreceni polgárok jelentős része, köztük Róth Miklós munkatársa is felajánlotta segítségét, de ő a családjára való tekintettel nem fogadta el. A könyvből kiderül az is, hogy egy Szlovákiából menekült zsidó asszony a város környékén rejtőzve hogyan élte túl két kis gyermekével a holokausztot.

A politikai vezetésben bízó zsidók zavarodottsága is hozzájárult – fejti ki az emlékirat –, hogy az antiszemita kisebb-

ség támogatásával a helyi apparátus végrehajthatta tervét. Az emberek akkor úgy gondolták, hogy valami módon ezt a háborút is túléljük. Ennél a nyugati szövetségesekkel tárgyaló politikusok sem jutottak többre.

A kötet erénye, hogy a szerző leírja, miként élte át Debrecen zsidósága a deportálásokat, a kor társadalmi és politikai viszonyait, hogyan reagáltak a faji törvényekre, a munkaszolgálatra, s miként látták hétköznapjaik valóságát. Azt is megtudja az olvasó, hogy milyenek voltak a nem zsidó szomszédok, hogyan viselkedett a helyi társadalom.

Megrendítő az a rész, amely elmondja, hogy a gettóból zsidó brigádokat vittek a lebombázott krematórium romjainak eltakarításra. Róth Miklós kálváriája 1944 júliusától a felszabadulásig tartott. A kötet első harmada a Magyar ifjúságom címet viseli. A holokausztért viselt magyar felelősségről szól, és segíthet helyre tenni az újra meg újra fellángoló viták álláspontjait.

A kötet adalék Debrecen múltjához, de nem csak ahhoz. Mindenkinek meg kellene ismernie. ■

Nicolas Roth:

Tizenhat évesen Auschwitzban.

Egy debreceni zsidó visszaemlékezései;

Debreceni Zsidó Hitközség-

Merkava, Debrecen–Csobánka, 2015

A fönixmadár Haifán is újraéledt

•••• Markovits Mária ••••

Több mint másfél év telt el a haifai tűzvész óta, és szakadatlanul folyik a hatalmas károk helyrehozatala. Hihetetlen, mennyi minden történt, történik, mennyi okos és hatékony intézkedés segít a címben említett fönixmadárnak, hogy vele együtt a tengerparti város legendás szépségű zöldövezetei újraéledjenek, gazdagodjanak.

Azokban a napokban szinte fizikai fájdalmat éreztem a feketén égnek meredő fatörzsek láttán, hogy ne is említssem a hiteztelen tönkrement lakás állapotát. Zöld városom elfeketedett és nagyon szomorú lett. Naplómban drámai szavakkal írtam le a látottakat, aztán talán egy hét elteltével közelebb merészkedtem, fotókat is készítettem. A sok ürömből öröm is vegyült, hiszen egyetlen haláleset sem történt, a többnyire könnyű sebesülések száma is alig haladta meg a százat. Mind-ez a jól szervezett mentést dicséri, és nem utolsósorban a feyelmet, az összefogást, a minden irányból áradó segítőkészséget.

A tűzvész óta eltelt 19 hónapban egyre gyakrabban járt eszemben a fönixmadár legendája, mert ami történt, a hamvaiból újraéledő madárra emlékeztem. A képzeletbeli szárnyas egyiptomi megfelelőjét Benunak hívták, nevét az ókori görögök is átvették, a kínaiak Feng-huangnak említik, de megjelenik a római mitológiában is, immár fönix néven. Mindig pozitív üzenetet közvetít: visszatérése szimbolizálja a megújulást, az átváltozást, a megerősödést.

A magyarok ősei aranymadárként ismerték, amelynek éneke a lelkiismeret szava, vagyis a Napisten tanítása. Az aranymadár képviseli a lélek önmagát megújító képességét is.

A zsidóság is őrzi történetét és üzenetét, amint azt Jób könyve tanúsítja, és Of Cholnak nevezi a madarat. Szó szerinti fordításban ez a Homokmadár, amelynek időnkénti megújulása jelképezi az örök életet, a halál feletti győzelmet.

★ ★ ★

A 2016 november végi haifai tűzvész minden valószínűség szerint nem gyújtogatás okozta, hanem a hosszú ideje tartó szárazság.

Naplómban így találok feljegyezve:

2016. november 23. – Tegnap a Tel Jichak kibucban részt vettünk egy érdekes konferencián, amely az 1956-os for-

radalomnak a magyarországi zsidósággal kapcsolatos vetületeiről szól. Nem is említettem még, hogy napok óta tart az eddigi szárazságot még jobban erősítő keleti szél, és ennek egyik következménye lett a Zichron Jákobban, lakott területen tomboló tűzvész. Kollégám lánya és unokái is ebben a városban laknak, és eredeti terveinkben szerepelt, hogy hazafelé jövet meglátogatjuk őket, de már nem tudtunk bemenni hozzájuk, mert a várost lezárták. Telefonon tartottuk velük a kapcsolatot, és megtudtuk, hogy otthonukat egyelőre elkerülte a tűz, amely már több lakóházat porig rombolt. Az aggasztó hírek felelevenítették bennünk a 2010-es Kármel-hegyi tűzvészt, és reméltük, hogy ez alkalommal emberéleteket nem követel.

2016. november 24. 10:20. – Reggel óta Haifán is több helyen támadt a tűz, a közeli városban még nem, de gyorsan terjed, mert a szél könnyörtelenül fúj.

A tűzvészeket – mint mondtam – a szárazság és a napok óta tartó nagyon erős keleti szél okozza, de gyújtogatás gyanúja is felmerült. Külföldről is kértünk segítséget a tűzfészek felszámolásához. A haifai kikötő nem fogad hajókat, de a bennlévők sem távozhattak még egy-két napig.

2016. november 24. 13:06. – Ez több mint komoly, mondhatni tragikus. Repülőgépek próbálnak oltani, több száz tűzoltó harcol a város különböző pontjain, és az egyik tűzfészkek nagyon közel van a város egyik legnagyobb benzintöltő állomásához. Közben házak égnek, gázpalackok robbannak, és egyre tágabb körben evakuálnak.

Tovább tombol a szél. Miután egyazon időben négy helyen tört ki a tűz, a gyújtogatás gyanúja egyre inkább megerősödik. Gyönyörű városomért fáj a szívem.

2016. november 24. 13:00. – Talán ilyen lehet a pokol. Gyakorlatilag ég a város. A tévéadás megszűnt, számítógépen követjük az eseményeket. A tűz már fölöttünk van, de még nem evakuáltak bennünket. Reméljük, nem is lesz rá szükség. Megérkeztek a görög repülők is, Olaszország, Horvátország, Törökország és Ciprus is küldött gépeket.

2016. november 24. 18:30. – Több mint 60 ezer embernek kellett elhagynia az otthonát, ez a város lakosságának több mint egyötöde. Mi még itthon vagyunk. Házunk szerencsénkre a szél útjában van, amely keletről fúj nyugat felé, és a füstöt is elfújja felőlünk. Leszállt az este, a repülőgépek sem olthatnak már, drukkolok, hogy ne legyenek újabb tűzfészek. A külföldi segítséget illetően Horvátország, Ciprus és Görögország maguk ajánlották fel, míg az olaszoktól, törököktől és az oroszoktól mi kértük. Az orosz gépeket állítólag holnapra ígérték. Az itteni tudósítások leginkább a görög repülőket dicsérték.

2016. november 25. 13:40. – Lassan véget ér ez a rémálom. Viszont a reggeli hír, hogy 660 lakásba egyáltalán nem lehet visszatérni, mert lakhatatlanná váltak, ez az elmúlt napok egyik legszomorúbb híre. Pedig nagy az összefogás, mindenki segít mindenkinek. Jó hír, hogy ha a lakás biztosítva volt, ha nem, ugyanazt az állami segítséget kapja a tulajdonos. Teljesen lojális. Másik pozitívum

KÉPEK: MARKOVITS MÁRIA

az együttérzés kinyilvánítása, amit nagyon tudok értékelni. Vég nélküli telefonhívások tartották bennünk a lelket...

★ ★ ★

Napokkal később feléledt a fönixmadár, és kezdetét vette az újjáépítés. Először egyre több elszenesedett facsonk tűnt el, a kiégett lakások elé állványokat húztak, és megjelentek a város vezetőségének óriásplakátokra írt üzenetei, amelyeket szinte azonnal tettek is követték. Három fázisra osztották a teendőket: a romok eltakarítását, a veszélyek kizárását követte a fátelépítések, ültetések elkezdése és a sérült épületek renoválása. A városi önkormányzat 160 millió sekel értékű facsemete ültetését tervezte és kezdte meg, már két hónappal a tűzvész után, az első Tubisvát idején. Az ültetési tervek leginkább a helyi éghajlatot kedvelő olajfa, számacsafa (Arbutus), szentjánoskenyérfa, tölgyfa, díszcserjék, gránátalmafa telepítését jelölték ki, míg lehetőleg elhagyják a könnyen gyulladó és a klímára nem jellemző fenyőfélék ültetését. A rehabilitáció egyik fontos tényezője lesz a továbbiakban a talajvédelem és az ökológiai egyensúly fenntartása. Ugyanakkor figyelmet szenteltek a lejtős területek védelmének, ezeket acélhálókkel fogják lehorgonyozni, az esetleges földcsuszamlások elkerülése végett.

A város lakossága az önkormányzat honlapján részletes értesítéseket kap a tervek megvalósulásáról. Egyre újabb megkezdések érik a haifaiakat, hiszen kisebb lépésekben, de ismét eluralkodik a tájon a megszokott zöld szín.

A mellékelt fotók egy részét az említett honlapról töltöttük le, a többi a szerző saját felvétele.

A fönixmadár legendája Haifán megvalósulni látszik. Mindannyiunk öröme és büszkeségére. ■

Pirománok figyelmébe

..... Krasznai Éva

Tudtam, mondták, Budapesten látam a tévében, mégsem igazán hittem el. Képtelenség, lehetetlen! De sajnos igaz.

Vannak emberek (nem is tudom, nevezhetők-e homo sapiensnek), akik a pusztításért gyűjtogatnak. A magyar jogban a közveszély okozásának büntetése tiztől tizenöt évig terjedő, vagy életfogytig tartó elzárás. Mert különös kegyetlenségnek minősül, ha valaki az emberölést szándékos tűzokozással követi el.

Vajon milyen harag, milyen gyűlölet hívja elő a piromániát, a gyűjtogatási szenvedélyt? Bármit hisznek magukról, nem forradalmárok, hanem szerencsétlen, be-

teg emberek, akik saját életük veszélyeztetésével fenyegetik mások életét. Halált küldözgetnek léggömbökre erősített bombákkal. Közben tudják, hogy a szomszédos területről érkező golyóktól meg is halhatnak. Mintha éppen ezt akarnák... Hihetetlen, hogy vannak anyák, akik rongyos 500 dollárért elengedik utolsó újtukra fiaikat. Azt gondoltam, hogy ilyen nincs! De van – bár kérdés, anya-e az ilyen? Miféle politika az olyan, amelyik azzal hülyíti a családokat, küldjék csak a fiaikat, mert megéri!

A szerencsétlen átprogramozott agyú – mert az! – meg indul, tűzsárkányt ereget, provokálja, hogy lőjenek rá... Micsoda Istentől-embertől elrugaszkodott fanatizmus kell ehhez? Pusztítanak, hogy őket elpusztítsák.

Tessék engem megvetni, de sajnálom ezeket a hullajelölteket, a határon romboló eszement, tudatlan gyilkosokat. Becsapott, átvert, félrevezetett fiatalok, akik előtt még ott lehetett volna az élet, a szerelem, a saját gyerek, a szebb holnap. De a „sötét erő” nem engedi nekik, hogy jövőt építsenek. Ártó, kártékony robotot csinál belőlük, amiknek diadal a pusztítás – aztán jön az utolsó másodperc, és vége. De hiszen épp ez a cél: nagy gazdasági kárt okozni – nagyon kis költséggel.

A határ innenső oldalán hazaszerető izraeli ifjak küzdenek, akik véget akarnak vetni az örületnek. Mindnek van anyja-apja, szerelme, és van jövője. Igen, az egyenruhában a jelenért és

a jövőjükért harcolnak. Küzdenek az átállított agyúak, a gumibroncségetők, a tűzsárkányeregetők ellen – a máért és egy szebb holnapért.

És mit élhet át, akinek a természet, az erdejét, az állatait gyűjtják fel odaátrol a tüzzele játszadozók? Ha odalesz a termés, miből élnek majd ezek az izraeli családok? És mi pótolja az odalett termést, amit a piacon vártak?

Istenem, micsoda egy világban élünk!

A nagy kegszermertő akció

Öt évtizeddel ezelőtt alakult meg Izraelben a Menora Egyesület, azzal a céllal, hogy felkutassa a pusztulófélben lévő zsinagógákat, és ezek kegszereit méltó helyükre, Izraelbe menekítse.

..... Róna Éva

Az egyesület munkatársai számos országot bejártak, ahol feltételezéseik szerint eredménnyel járhat a tervezett program. Így jutott el Mose Rosenfeld, a Menora Egyesület küldötte Magyarország keleti részére, egy Szarvas nevű városkába, hogy a zsinagógában összegyűjtse a Tóra-tekercs még megtalálható maradványait.

Ottléte alatt azonban tudomására jutott, hogy a kisváros hajdani zsidó temetőjének épületében is különleges tárgyakat őriznek. Ezek között Rosenfeld rábukkant egy becslések szerint legalább 200 éves, színes halottas kocsira is, amellyel annak idején az elhunyt zsidókat vitték utolsó útjukra.

A városban élő egykori temetőőrtől többet is megtudott. A hintó kiakítású kocsia a helyi Chevrá Kádísá (a zsidó temetkezési egyesület) tulajdonában volt mindaddig, amíg a szarvasi zsidókat el nem hurcolták a koncentrációs táborokba. Mivel a lágerekből senki sem tért vissza közülük, a kegszerek a zsidó temető lomtárában porosodtak. Így került oda a halottas hintó is.

Rosenfeld a helyszínen megtalálta a színes jármű régi fényképét és szerkezeti leírását is. Úgy tervezte, ezeknek alapján majd Izraelben fogják restaurálni. Az elszállításához azonban engedélyt kellett szereznie a magyarországi hivatalosságoktól, ugyanis a kocsia műtárgynak minősült, és mint ilyen tilos volt kivinni az országból. A megfelelő helyeken benyújtott kérelem nyomán a mentőakció végül sikerrel járt.

A halottas hintó szétszedve Izraelbe került. A sorsa a Szentföldön sem lett egyszerűbb: a repülőtéren meg kellett fizetni utána a vámilletéket, mint minden jármű után, ami belép az országba... Ez alkalommal az sem segített, hogy a Menora képv-

selője biztosította a vámosságokat: ez a kocsia sohasem fog közlekedni a közutakon.

A fénykép és a szerkezeti leírás alapján Gary Sulter restaurátor eredeti formájában állította helyre a becses műtárgyat, amely megőrzésre a Hár Cion jesivába került. Ott maradt mindaddig, amíg a jeruzsálemi Izrael Múzeum át nem vette és ki nem állította.

Egy másik nagyszabású magyarországi kegszermertési akció alkalmával 150 Tóra-tekercs, valamint tekercs-töredékeket sikerült eljuttatni Izraelbe. Ezeket évtizedeken át egy biztonságos pincében tárolták, tulajdonképpen elrejtve. Kiszállításuk szintén nem ment simán. Kezdetben a zsidó hitközség tárgyalta az ügyről a magyar illetékes szervekkel. Megállapodtak abban, hogy Magyarország átadja ezeket Izraelnek, azzal a kikötéssel, hogy Izrael 100.000 dollárt juttat a magyarországi zsinagógák tatarozásának költségeire. Ezt a pénzt a megállapodásnak megfelelően át is utalták a magyar illetékes hivatalok részére.

Egy idő után értesítették a Menora vezetőségét, hogy a kegszereket át lehet venni. Ezúttal az egyesület elnöke, M. Moskovits utazott Budapestre, az izraeli külügyminisztérium egyik tisztviselőjének, valamint az egyesület ügyvédjének társaságában.

Budapesten a Zsidó Hitközség elnöke, B. L. sajnálattal közölte, hogy az ügylet tárgyaltan, a kormány nem adta meg az engedélyt a kivitelre.

„Ha ez a helyzet – kérdezte a Menora elnöke –, miért hívtak bennünket Budapestre?” A küldöttség az illetékesekhez fordult segítségért, és a következő választ kapták: „Olyan nincs, hogy a megállapodást ne tartsák tiszteletben. Az izraeliek kapják meg a Tóra-tekercsket és a többi kegszertárgyat!”

B. L. izgatottan kereste fel a szállodában az izraeli küldötteket. „Az ügy elintéződött – mondta –, tulajdonképpen csak néhány formáságról volt szó...”

A Tóratekercs-akció a lengyelországi Krakkóban folytatódott. Ott azonban a küldöttek a képtelenség határát súroló helyzettel szembesültek. Kiderült, hogy az elhagyott zsinagógából valaki elvitte a megrongált Tóra-tekercsket, majd tenyérnyi darabokra szabdálva a turistáknak árulta. Azt bizonygatta, hogy a Tóra szent darabja szerencsét hoz annak, akinek a tulajdonába kerül... A Menora küldöttei megtalálták a szélhámost, egy helyi lengyel asszonyt, és a dobozokba rejtett 1000 Tóra-darabkát, köztük penészlepte foszlányokat is.

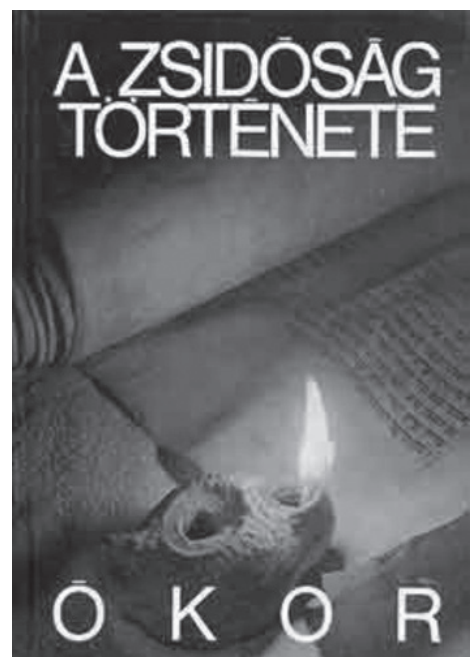
A lengyelországi töredékek végül eljuttattak Izraelbe. Egy részük ma Jeruzsá-

lemben van, a Jad Vasem Intézet gyűjteményében, a többit elföldelték Izrael temetőiben.

Jacob Allerhand, a Bécsi Tudományegyetem egykori professzora (1988-ban magyarul is kiadott) könyvet írt az ókori zsidóság történetéről. Érdemes megismernünk e tanulmányban a Tóratekercs készítéséről szóló néhány sorát.

„Javnében élt egy Tóra-tudósokból álló kis csoport, akiknek egyetlen szándékuk és életcéljuk a Tóra ismeretének terjesztése volt a zsidó nép körében. Munkájukhoz sok Tóra-tekercsre volt szükség, ezért a Tóra szövegét pergamentekercsekre másolták. A Tóra másolása rendkívül felelősségteljes feladat volt, csakis bölcs és a Tóráat alaposan ismerő férfiak foglalkozhattak vele. Feladatuk abban állt, hogy a Tóra szövegét megőrizték, ügyeljenek a Tóra minden betűjének hibátlan leírására. Azokat a férfiakat, akik a Tóra írásának művészetét tökéletesen ismerték, szoféroknek nevezték.”

A zsidó nép követte és napjainkban is követi a Tóra szavait, melyek mélyen bevívódtak gondolkodásába. ■

Szavakról, betűvetőkről, tollforgatókról

..... Schnapp Lea

Évekkel ezelőtt kezembe került egy lexikon, amely a Magyarországról elszármazott, a nagyvilágba emigrált írók nevét és munkásságát tartalmazza. Persze, a nagyvilág országai között ott szerepel Izrael is. Én is kaptam régen egy ajánlatot, hogy mint izraeli író szerepeljek e becses lexikonban, életem és munkásságom rövid ismertetésével. Azonban csalódást kellett okoznom a felkínálónak azzal az álláspontommal, hogy e megtisztelő ajánlat számomra éppenséggel semmit sem jelent, mi több, tiltakozómat váltja ki. Én ugyanis sértődötten tiltakozom az ellen, hogy engem bárhol is az emigráns tollforgatók közé soroljanak. Még ha nagy nevek is vannak közöttük, és a lexikonban izraeli írók és költők is megtalálhatók. Valószínűleg nem gondolták át elég alaposan.

Ami engem illet, én Izraelben egy perccig sem voltam emigráns. Hazajöttem több mintegy 60 évvel ezelőtt. Még a gondolatától is megborzongok, hogy engem emigráns szerzőnek tartsanak.

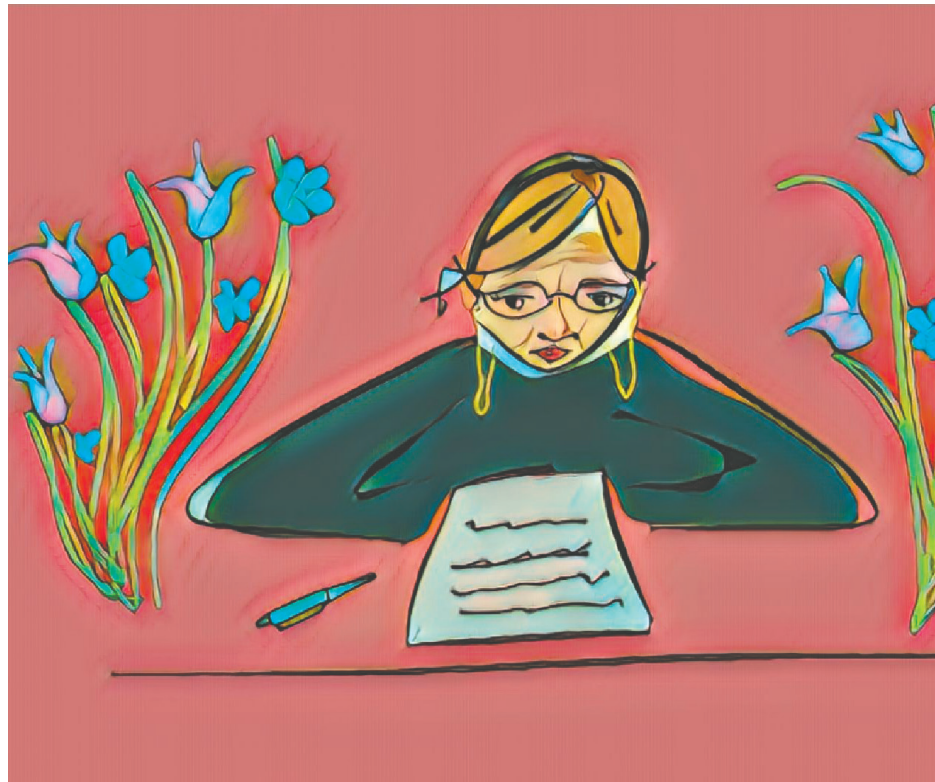
Minden ország nyelve alakul, csiszolódik az évtizedek folyamán. Az én magyar nyelvtudásom több mint fél évszázaddal ezelőtt maradt félbe. Mégis ezen a nyelven írok, mert ezt tudom még mindig a legjobban. Igaz, tudatában vagyok annak is, hogy – nem elég jól. Mit csináljak hát? A szívem tele van mesélnivalóval. Szemem meglátja, fülem meghallja, elmém pedig a lelkem komputerébe táplálja be a témákat, majd a szavakat.

Úgy érzem, olvasóim az évek folyamán megértették, szeretettel fogadták írásaimat. Ők buzdítottak, a szerkesztőm néha a fejét csóválja. Mert – így írok én, ahogy réges-régen az úri, meg a paraszt, meg a zsidó gyerekek között tanultam beszélni, mesélni. A hűség bugaci cseléd lánytól, Franciskától, a nyitrai jesivából hozzánk került drága jó Abrahamsohn Frici házitánítónktól – és tőle tanultam talán a legtöbbet.

Pedig ez már nagyon régen volt. Azóta hol jiddissal kevertem a mondanivalómat a drága Mamával, vagy a drága héber mondatokat gyilkoltam a csemetémhez, unokáimhoz szólva. Semmibe vettem Eliézer Ben Jehuda könyörgő kiáltványát, hogy ne beszéljünk hetven nyelven, csak egyetlenegy: ivritül. És mert minden halandó téved, ő is tévedett: a sok nyelv hasznos. A fontos, hogy a Hazának első nyelve az ivrit legyen.

Megtanultam, bár még nem egészen jól, hogy aki nyilvánosság elé lép, fel kell készülnie egy kis elismerésre, egy kis dicsegetésre... és sok kemény kritikára. Mára megértettem azt is, hogy miért éppen a kollégáktól a legnehezebb elismerést kapni.

Jichák fiam, aki nemrég az Izraeli Vilánytársaság egyik jeruzsálemi részle-

GRAFIKA: SALAMON SÁRA

gének igazgatójaként ment nyugdíjba, sok évvel ezelőtt Petách Tikván tanulta a Talmudot, az Or Jiszráél jesivában. Onnan küldött levelében írta egy alkalommal: „Anyám, a Gemarában minden benne van”. És én éppen a minap hallottam egy Gemara idézetet: „Kinát szofrim hárbé hochmá”, amely magyarul így hangzik: „Az írók irigységében sok bölcsesség van.”

No, ha már a Gemarában is létezik ilyesmi, akkor megértem tollforgató barátaimat.

Nemrég az újságban olé helyett bevándorlót olvastam. Én ezt a kifejezést nem helyeslem, mert... az olé nem bevándorló, az olé hazatér. Az olé feljövetelet jelent, mint ahogyan a joréd – az országot elhagyó neve – lemenetelt. Az az olé pedig, aki bevándorlónak érzi magát és nem hazatérőnek, arról jobb nem is beszélni. Ezért a zsidó testvéreim számomra nem bevándorlók, hanem hazatérők.

Elbeszéléseimben, ha előfordul a hét hetedik napja, azt bizony nem szombatnak, hanem Sábbátnak írom, mert nekem ez sem ugyanaz. A napközi szombat olyan, mint a Samstag, vagy az angol Saturday. Amiről én írok, az kicsi gyermekkoromtól belém oltott érzés: a Sábbát szentsége. S nem írható másképpen, mint Sábbát. A Sábbát, amelyre gondolatban már hétfőn készülődöm; amely arany glóriát fon a nehéz hétköznapi sokszor felhős égére. A Sábbát, amelyet az Örökkévaló megszentelt, majd megparancsolta egész Izrael népének ünneppé tenni azt; a Sábbát, amelynek nyugalmaért annyi harc folyik testvér és testvér közt. A Sábbátot – drága kollégánk, hűségese olvasóim, én továbbra is Sábbátnak és nem szombatnak írom.

A sors adta kezembe a tollat, hol vigasztal, hol meg azért, hogy a szerkesztőket bosszantsam. Aztán meg rájöttem, hogy a tollal örömet lehet szerezni az embereknek. Megírni róluk azt, amit úgy szeretnének tudtul adni a világnak. És éppen ezek az írásaim, ezek az elismerő szavak azok, amelyekkel sikerült felhívni a figyelmet mások tehetségére, mások ambíciójára, mások alkotásaira, mások elismerésére. Talán éppen ezek az írásaim tettek engem méltóvá arra, hogy könyveim napvilágot láthassanak.

Mert ott, a könyvek lapjain sem fedkeztem meg azokról írni, akik (talán) megérdemelték, és akiknek ezzel örömet szerezhettem. Ezt az elvemet Ady szavaival élve továbbra is vallom! „Mert Isten: az Élet igazsága, / Parancsa ez: mindenki éljen. / Parancsa ez: mindenki örüljön.” És mert még sokaknak szeretnék örömet szerezni, Isten segítségével, folytatom az írást. Illetve szolgálom azokat, akik megérdemlik ezt egy igyekvő, jóindulatú tollforgatótól. Akinek azért mégsem jut mindegyre ideje.

Ha volna külön imádság részünkre, én mindennap elmondanám: Istenem add, hogy szépet és jót tudjak írni. Nekik, az életért és egy kis boldogságért harcoló társaimnak, Olvasóimnak!

A könyvespolcomon állandó készségben a „vendégek könyve”. Hogy mit jelent a vendégek könyve? Írójuk elküldi hozzám, hogy aztán olvasóimnak is bemutatthassam szellemi szülöttjét, azaz ismét a költő szavaival élve: „Szeretném magam megmutatni, / Hogy látva lássanak, / Hogy látva lássanak.” Szívesen teszem, amennyire tőlem telik. Ilyen könyvbemutatók vannak egyik kötetemben, huszonnégy könyvről: „Barátokról jót vagy semmit” a könyv címe.

A szerzőket – akár amatőrök, akár hivatásosak – szeretettel köszöntöm: „Ken jirbu”, vagyis: szaporodjanak, sokasodjanak. Legyen részük sok sikerélményben.

Az egyik vendégek könyve Kirját-Bialikból jött, írója Mose Stern, „Egy a tíz testvérből” címmel. „Éhád béjn ászará áchim”. Kiadását az Államelnöki Hivatal Keren Ámosz alapja és a Jád Vásém segítette. Meghatóan szép tanúvallomás a Budapesten felnőtt, Soát átélte, majd Izraelbe alijázott Mose életútja, mely sokszor volt göröngyös.

Kedves bekezdés, mosolyra készített: „Báli lichtov széfér” – „Kedvem támadt könyvet írni”. Feleségének, Hannának ajánlja írását, aki munkájában segítette, majd szülei és gyermekei emlékére. Fájdalmasan szomorú.

Mose Stern nemcsak jó író, de a Teremtőnek tetsző hős is. Nem lázong, nem hadakozik. Akár a cádikok... Mutató, szép kiadás, a Kibuc Dália gondozásában jelent meg.

A következő „vendégek könyvet” is szeretném bemutatni, hiszen édesanyám szülővárosából, Makóról deportálták azt az akkor 5 éves kisfiút, aki aztán a londoni Királyi Akadémia pszichiátria professzora lett, dr. Lantos Péter. Birkózom a könyvvel, amely bár angolul íródott, mégis minden olyan ismerős benne. Címe: „Parallel Lines”, azaz „Párhuzamos vonalak”. Havas tájba vesző sinek a címlapon. Ezeket futnak a szerencsétlen zsidókkal zsúfolt szerelvények, majd üresen jönnek vissza... Péter édesapja a munkaszolgálatban pusztult el. Bátyját már a felszabadulást követően vitték halálba a lágerben átélte szenvedések. A kisfiú szomorú édesanyjával az étellel birkózik. Nélkülözés, tanulás. Édesanyját 1968-ban temette el Makón, ő pedig Angliában érte el karrierje csúcspontját. Nemrég lett nyugdíjas. Járt Izraelben is, és talán egyszer végleg hazatér.

A könyvben leírja szenvedéseinek állomásait: makói gettó, szegedi téglagyár, Bergen-Belsen, s a németországi Hillersleben a felszabadulás után, ahol jómagam is találkoztam makói nagyanyámmal...

Péter elzárándokolt a könyvben leírt helyekre. A magyar kommunizmusba is belekóstolhatott. És mert a Soá idején csupán ötéves volt, a történelmi részletekhez komoly forrásokat használt: Randolph L. Braham könyvét, a Strasshof-láger leírásához Josef Neidhart visszaemlékezéseit, Szita Szabolcs és mások műveit.

Magyarul írjuk a szavakat, héberül, angolul, vagy bármilyen más nyelven, a lényeg mindig a megszületett alkotás minősége. Mind az olvasó, mind a tollforgató mindenkori öröme. Talán ez a cikk is örömet szerez valakinek. ■

Bullagária hercege Tökéletes történet

3. RÉSZ

– A... a Cseresznye Ceremónián vett részt (anya él-hal a cseresznyéért). – Bullagária kereskedői csak akkor kaptak engedélyt a cseresznye árusítására, ha a cseresznyeidevény kezdetén a király megevett tíz szem cseresznyét, és elmosolyodott.

Nagyon fontos volt, hogy piros és édes cseresznyét hozzanak, különben a király nem mosolygott.

Benivel együtt anyára pillantottunk, hallotta-e Bullagária Cseresznye Ceremóniáját. A mosolya alapján láttuk, hogy hallotta.

– De ez alkalommal – folytattam –, Krisztiánó kis híján elrontotta a kereskedők egész évét. A király annyira megdöbönt fia bejelentésétől, hogy egy cseresznyemag a torkán akadt, és ha a királynő nem vágja jó erősen hátba, meg is fullad.

– Milyen kirándulás, öcsi? – Konzstantin arca pirosabb volt, mint az éppen szájához emelt cseresznye.

– Apám! – emlékeztette Krisztiánó a királyi hangnemre.

– Óméltóságom tudni szeretné, milyen kirándulásról van szó – tért vissza az óriások magasztos császára a rangjához illő stílushoz.

– Csak itt, a környéken – felelte röviden Krisztiánó. – A Gombasziklához és vissza.

– Óméltóságom megtiltja, hogy osztálykirándulásra menj – döntött Félelmetes Konzstantin.

– De papa! – kérte Krisztiánó.

– Óméltóságom megtiltja!

– Apuci!

– Óméltóságom...

– Apucipapuci!

A nagy király, az óriások magasztos császára, mindenek nagyura, Negyedik Konzstantin elhallgatott egy percre, majd bekapta a tizedik szem cseresznyét, rámosolygott a cseresznyekereskedőre, és kijelentette:

– Óméltóságom megparancsolja, hogy osztálykirándulásra menj!

BÁTOR MENTŐAKCIÓN ÉS ELSŐ SZERELEM

Hát így történt, hogy Krisztiánó elment az osztálykirándulásra. Ez már rendes kirándulás volt, kétnapos, kint aludtak a szabadban, a félelmetes Gomba-szikla alatt, ami ott magasodott a palota mellett. Csillagos éjszaka volt, a kerek telihold beragyogta az eget. A tanárok már réges-rég aludtak. Még a királyfi testőrei is, akik a távolból figyeltek, el-elbóbiskoltak. Lassacskán a legéberebb gyerekek is abbahagyták a beszélgetést és a játékot. Az utolsó pusmogások is elhaltak, mindenki elaludt. Kivéve Krisztiánót. Csak arra várt, hogy mindenki elaludjon, akkor felkelt, és a legnagyobb csendben elindult a félelmetes szikla felé. A szikla lábához érve megállapította, hogy ezt bizony nehéz dió lesz megmászni. A Gomba lába olyan, de olyan csúszós volt, a teteje pedig olyan, de olyan messze volt,

Krisztiánó pedig olyan, de olyan kicsi gyerek volt még.

– Miért lett volna kicsi? – kérdezte Beni. – Azt mondtad, már negyedikes.

– Igen, negyedikes – ismertem be.

– A negyedikesek már nem kicsik – közölte Beni, és Beni anyja is rosszálló pillantást vetett felém.

– Igazad van – ismertem be. – Úgy értettem, a sziklához képest kicsi. Azt kellett volna mondanom, hogy alacsony volt.

– Az alacsony rendben van – békélt meg Beni.

Krisztiánó a Gomba csúszós alját méregette.

– Hogy lehet ezen felmászni? – kérdezte saját magától. De amikor egészen közelről megvizsgálta a rettenetes sziklát, apró, szinte láthatatlan kitüremkedéseket vett észre. Ha nagyon-nagyon óvatosan ráteszi a lábát az egyik dudorra, és szinte abban a pillanatban továbblép a következőre, akkor fel lehet mászni. Igazi hegymászónak kell lenni hozzá, de meg lehet csinálni. És a királyfi pontosan ezt tette. Lassan, de határozottan mászni kezdett. És egy óra múlva felért a félelmetes szikla tetejére.

Győztes mosollyal állt Krisztiánó királyfi a Gomba tetején, a telihold fényében szemlélte a kilátást, amit még soha senki nem látott előtte egész Bullagáriában. De hirtelen árnyék vetült a holdra és a csillagokra. Óriás sas bukkant elő az égből, hatalmas szárnycsapásokkal közeledett a fészkéhez a Gomba tetején, szájában egy egérrel, amit a fiókáinak vitt. Krisztiánó ijedtében hátratántorodott, megkapaszkodni sem volt ideje, lezuhant a magas szikláról.

– De Krisztiánó nem sikított... – segítette ki Beni, aki emlékezett, milyen hősies volt a királyfi.

– De Krisztiánó nem sikított – bölintottam. – Bátor gyerek volt, és ugyan nagyon magasról zuhant, egy hang nem sok, annyi sem hagyta el a száját. Csak egy apró nyekkenést hallatott, amikor teste földet ért a gödörben, a félelmetes

Gomba-szikla lábánál. A gyerekek semmit sem hallottak. A kirándulástól fáradtan az igazak álmát aludták. Mindannyian, kivéve egy kislányt, egy kedves, szép, bátor és nevetős kislányt...

– ... akit úgy hívtak, hogy Brigitta – fejezte be Beni.

– ... akit úgy hívtak, hogy Brigitta – tettem hozzá én is. – Ő meghallott valamit. Felkelt, és elindult a hang irányába. Amikor a Gomba aljához ért, felnézett a tetejére, és meglátta a hatalmas sast, amint a fiókáit eteti. Már éppen megnyugodott, hogy biztosan erre a hangra ébredt fel, amikor meghallotta, hogy valaki elhaló hangon szólongatja:

– Van ott fenn valaki?

Brigitta lenézett, de nem látott semmit. – Hé, hall engem valaki? – hangzott fel újra a gyenge kiáltás.

– Igen – felelte Brigitta –, ki vagy?

– Én vagyok, Krisztiánó.

– Krisztiánó!? Hol vagy? – Brigitta szíve megdobbant.

Bár Brigitta ezt soha senki előtt nem mutatta, nagyon-nagyon, de tényleg nagyon-nagyon kedvelte Krisztiánót.

– Itt, lent.

– Hol lent? Nem látok semmit.

– Itt, lent, a gödörben.

Brigitta meresztette a szemét, de a sötétben semmit nem látott.

– Van egy gödör, szinte közvetlenül alattad – magyarázta a királyfi.

– Vigyázz, nehogy belepottyanj!

– Figyeld már ezt a Krisztiánót! – szólt közbe Beni. – Még ekkora csávában is előbb gondol a másikra. Rendben van ez a királyfi.

– Szerintem is – feleltem, és folytattam a történetet. – Brigitta hátrébb lépett, és végre valahára meglátta a gödört.

– Most mit csináljunk? – kiabált le sutogva. – Hogy segítsek?

– Dobj le egy kötelet – felelte Krisztiánó.

– Honnan szerezzek kötelet? – kérdezte a kislány.

Krisztiánó nem felelt. Elképzelése sem volt, honnan lehetne kötelet szerezni az éjszaka kellős közepén.

De Brigittának hirtelen remek ötlete támadt. A táborból elhozta a takaróját,

KICSIKELET

PAGONYgyerekkönyvek

felvagdosta, és a csikokat egymáshoz csomózta. A kötél egyik végét leeresztette a gödör aljára, a másik végét pedig a Gomba-szikla szárához kötözte. Aztán lekiáltott Krisztiánónak:

– Most húzd fel magad!

Krisztiánó így is tett. Felmászott az osztálytársnője készítette kötélen, átmászott a gödör szélén, és kimerülten megállt Brigittával szemben. – Köszönöm, Brigitta – mondta a királyfi. – Megmentetted az életemet.

– Igazából csak egy kötelet dobtam le neked – felelte a kislány.

– Ha lent maradok éjszakra, megfagytam volna a hidegben – válaszolta Krisztiánó.

– Akkor is megoldottad volna, biztos vagyok benne. De van valami még fontosabb, Krisztiánó. Kérlek, senkinek ne mondd el, mi történt.

– Miért? – kérdezte Krisztiánó. – Nagyon is szeretném, hogy az apám megtudja, hogy segítettél nekem. Biztosan kitüntetés és jutalmat is ad. És a szüleidnek is.

– Csak azért kérem... – fogott bele Brigitta (igazából attól félt, hogy ha a császár megtudja, mi történt, el fogja tiltani a fiát az iskolától, és akkor ő soha, de soha többé nem láthatja Krisztiánót. De ezt persze nem mondhatta a királyfinak). – Ha elmondod, a király meg fogja büntetni a szegény öröket, akik nem vigyáztak rád.

– Aha – felelte Krisztiánó –, igazad van. De még mennyire igazad van!

– De azért emlékezzünk erre a helyre – felelte Brigitta. – És akkor, ha találkozni akarunk... a... a... – Brigitta belezavarodott. – Akkor csak úgy emlékszünk erre a helyre. Mondjuk... mondjuk... ha szomorúak vagyunk, vagy ilyesmi.

– Rendben – felelte Krisztiánó, bár akármennyire is erőlködött, egyáltalán nem emlékezett, volt-e valaha igazán szomorú.

Folyt köv.

Írta: Eldad Ilani Fordító: Demény Eszter
Megjelent a Pagony Kiadó gondozásában

Az idő türelme

Ezzel a címmel jelent meg Heller Zsoltnak, a Debreceni Egyetem néprajzi tanszéke egykori tanárának első verseskötete, Szénási Miklós szerkesztésében. Heller Zsolt jelenleg a Debreceni Zsidó Hitközség Templom és Temetőért Alapítványának elnöke.

..... Halmos Sándor

Sajátos ez a karcsú kötet. Szerzője a versek első ciklusában empátiával idézi fel Radnóti Miklóst és Gyarmati Fannit, mintha ők írnák tovább megható és felkavaró sorokat. A második részben édesapja alakját hívja elő három fiúgyermeke emlékeiből. Az apa nincs már közöttük, csak az emlékek őrzik. Megvan viszont a hagyomány, körülöttünk és bennünk, de változik, mint minden, aminek köze van az időhöz.

És míg emlékezünk, keressük a választ a kérdésekre: Mit jelent zsidónak lenni? Mit jelent végigsétálni Debrecenben a Pásti utcán, belépni a felújított zsinagógába, tartani és cipelni az emlékek súlyát? Szerelm és halál, hit és hagyomány, emlékezés és remény árad felénk, s mindennek háttérben a debreceni gyökerek.

Hadd idézzem itt Heller Zsoltnak Gondolatok a zsinagógában című versét.

csak a falak kongnak imákat
nincs száj, ami a zsolttárokra nyílna.
miért üres?
hol vannak, akik...?
hol vagyunk mi?
te láttad, hogy őseim miként éltek és ragaszkodtak
a hagyomány minden ízéhez:
akár az édeshez,
mely ünnepekkor átjárta falaid
s a hívek kötődve mindenhez, mi itt tarthatta őket,
jötték és lelkesen mondták sorsukat
elfogadva mindazt, mit Isten elrendelt,
a rabbijaink magyarázni próbálták ősi ösztönnel,
tudással, amit kaptak otthon a jesivákban.
ragaszkodnak a keserűhöz, mely a történelem korszakai között
rossz szájjal mindünknek megadatott
pedig reméltük, minket elkerülhet és nem lesz igaz
még néhányan viseljük karjainkba zárva,
és bennünk eleven emlék kitörölhetetlenül
tükörként a világnak, ezt tették velünk.
míg mások, mint én, a lelkünkben találjuk ezt a számsort,
mit évekkel előtte elődeinkre jelöl adtak,
mi pedig hordozva annak jelentését magunkban elrejtve

lopva elővesszük azt, ami másokban félreértett identitásunk mutat,
nem maradt másunk,
csak templomunk, ahova hazajárunk,
mint gyermek a szülejéhez, s szemünkben kutatva
kapjuk meg a választ, melyik énünk lehet bátrabb,
az, aki elfojt és némán tűr,
vagy aki megmutatja, mit rejt múltunk.
s azt az űrt, ami lakozik lelkünkben,
azt, amit őseinktől kaptunk,
és ha egy kevés is van,
előtör zubogva, tiltakozva,
múltunkért és jövőnkért
jelenünkben elbújva.
s rabbijaink? hősként dacolva az idővel várták
és kérelték a híveket,
miért kell távol lennünk a falaktól, mikor bent
a kötelesség és hagyomány az ürességgel dacol.
az intelmek, mint megannyi sorsmutató,
és közösségeknek megtartó ereje
az, amit a száz év egyszer sem engedett.
olykor tömegek idézték Mózes szellemét
és lett idő, amikor csak sovány minjenünk
soraiból hangzott fel egy halk Omén.

NAGYGÉC, 1944:

AZ EDDIG SOHASEM HALLOTT TÖRTÉNET

NAGYGÉC, 1944:

AZ ELHALLGATOTT TÖRTÉNET

Egy kis magyar faluban utcai tüntetés tört ki az elhurcolt zsidók iránti szolidaritás kifejezéséért. Mi volt a páratlan szimpátia titka?

Elmondja Szendrő Iván színművész, az eseményt rendező:
a Tel-Aviv-i Magyar Nagykövetség.

Az utazási költségekhöz az Önök támogatását várjuk!

Jelentkezés: thelegendofyou@yahoo.com

Ön tud róluk?

EGY BUDAPESTI ISKOLA EGYKORI DIÁKJAIT KERESI

Az egykori budapesti, Váci út 21. alatt működő polgári leányiskola kilenc volt növendéke sorsát kutatja, akik ha élnek, ma 83-87 éves idős hölgyek – valószínűleg asszonyneven. Vajon élnek vagy éltek Izraelben a II. b egykori diákjai?

A Váci út 21. szám alatti épületet 1885-ben adták át, a kezdetektől különböző iskolatípusoknak adott helyet. Napjainkban is működik benne egy középiskola, amelynek jelenlegi tanárai bekapcsolódtak a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (MAZSIKE) és az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) által meghirdetett „Üres padok” programba.

E program célja, hogy a hozzá csatlakozott iskolák felkutassák azokat az egykori diákjaikat, akik a holokauszt áldozataivá váltak, és nevüket az iskola falán elhelyezett emléktáblával őrizték meg.

Az 1942–1945-ös években egy polgári leányiskola és egy községi elemi iskola működött az épületben.

A Fővárosi Levéltárban megkezdett kutatómunka során bebizonyosodott, hogy fennmaradtak a polgári leányiskola dokumentumai. Ezekből kiderült, hogy az 1943/44-es tanévet bizonyítvánnyal végző izraelita diákok közül az ősszel kezdődő tanévre 18-an nem iratkoztak be.

A budapesti Holokauszt Emlékközpont munkatársainak segítségével minden kétséget kizáróan bebizonyosodott, hogy Grósz Ágnes Sarolta, a polgári leányiskola II. b osztályos tanulója a vézskorszak áldozata lett, padja a következő tanévben üresen maradt. Az ő emlékezetére az „Üres padok” program keretében emléktáblát állítottak, és mellette elhelyezték

a Grósz család történetét, hogy a diákok tudják, kit idéz meg az emléktábla az első emeleti folyosón.

A középiskolás történelemkönyvekben pontos számadatok szerepelnek a vézskorszakról, de a számok mögött nem látszanak az emberi sorsok. Az „Üres padok” program igazi célja éppen az volt, hogy ezeket a megcsonkult életutakat meg lehessen mutatni a diákoknak. Érzékeltetni, hogy minden szám mögött egy emberi sors, egy emberi élet megszakadása keresendő. Ők már pótolhatatlanok, hiszen sosem tudjuk meg, hogy milyen felnőttek váltak volna az elpusztított gyerekekből.

A mai iskola (mely 1991 óta Bolyai János nevét viseli, ma műszaki szakgimnázium) jelenlegi tanárai számára a munka még nem fejeződött be.

Semmit sem tudnak még kilenc kislány sorsáról. 1944-ben egyikük sem volt több 15 évesnél, de budapesti lakosok lévén talán valamivel jobbak voltak a túlélési esélyeik. Ha élnek, ma 83-87 éves hölgyek lehetnek – valószínűleg asszonyneven. Ez nagyon megnehezíti a keresést, de az adatok kutatói nem adták fel.

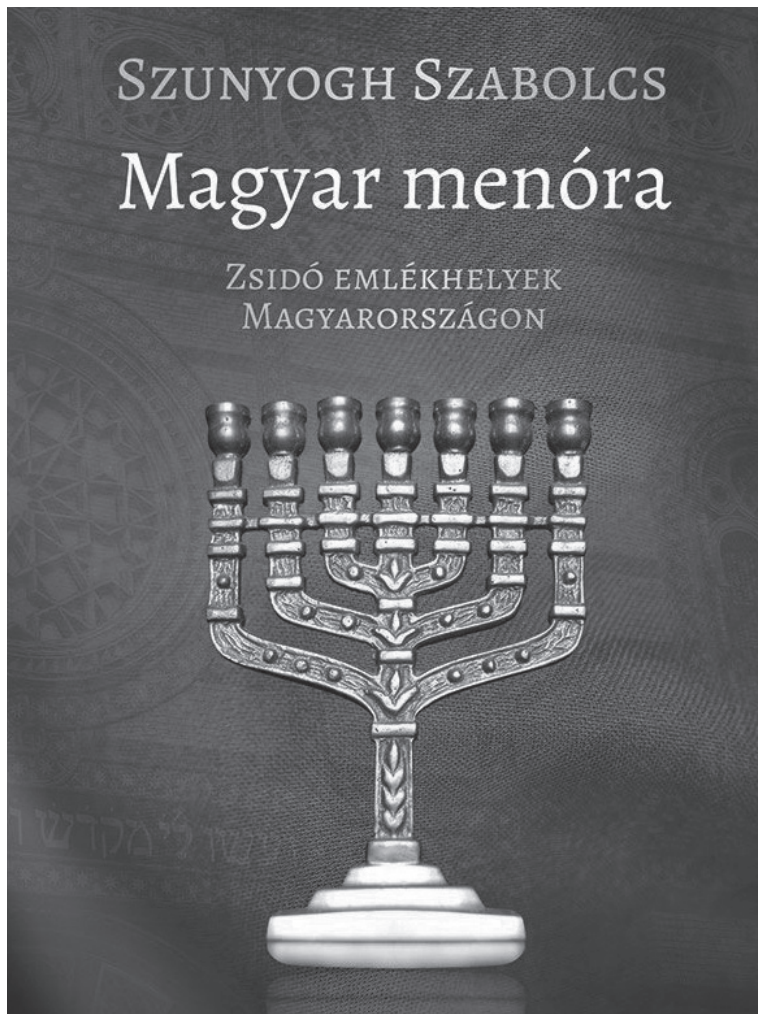
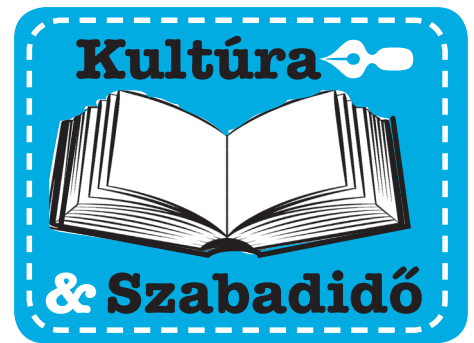
Ez a néhány sor azért íródott, hogy megkérdezzük: tud-e valaki Izraelből információval szolgálni Grósz Ágnes Sarolta – a budapesti Váci út 21. alatt működő polgári leányiskola II. b osztályos tanulója – egykori osztálytársairól.

Minden apróság fontos lehet! Jelentkezéseket az iskola igazgatója, Király László várja a következő e-mail-címen: bolyai@bolyai-szakkozep.hu, és örömmel veszik fel mindenkivel a kapcsolatot.

(izraelinfo.com)

Szunyogh Szabolcs: Magyar menóra

ZSIDÓ EMLÉKHELYEK MAGYARORSZÁGON

A budapesti Noran Libro kiadó adta közre a Magyar menóra című kötetet, Szunyogh Szabolcs művét.

A szerző így beszél munkájáról: „Ez a könyv a magyarországi zsidó emlékhelyekről szól. Nem törekedtem teljességre, egyrészt mert erőm sem lett volna rá, másrészt mert egy kötetbe lehetetlen lett volna mindent bezsűfolni. Azokról a főbb településekről írok, ahová a turisták általában elmennek. (...) Nemcsak zsinagógákról és temetőkről írtam, hanem mindazokról a meglátogatható épületekről, amelyek bizonyítják a magyar zsidóság hatalmas teljesítményét, tehát Szegeden például a Pick-múzeumról, vagy Pesten arról a házról, ahol Szomorj Dezső élt, aztán Karinthy Frigyes és Radnóti, Koestler, Zelk Zoltán szobrairól, a fontosabb emléktáblákról, emlékművekről. Röviden bemutatom a mentők emlékműveit is, vagy Róth Miksa üvegműhelyét, Weiss Manfréd gyárát vagy Wahrmann Mór palotáját, sőt még a nem létező emlékhelyekről is írok – ilyen például az Orczy-ház a Király utca sarkán, vagy a volt ortodox szeretetkórház a Maros utcában, vagy az eltemetett zsinagóga a Várban.

Ez a könyv fiktív bédekker, útikönyv azoknak a tanároknak, akik iskolai kirándulásokat szerveznek, azoknak a szülőknek, akik elviszik városnézni a gyerekeiket, és mindenkinek, aki utazik valahová, és szeretné tudni, hogy ott mit lehet látni. (...) turisztikai jelentőségén túl bizonyítja a magyar zsidóság teljesítményét, és ezzel egyrészt a külső közönség

körében növelheti a tiszteletet, másrészt, és ez legáltalában ilyen fontos, megerősíti az öntudatot.”

„A zsidó etika két alaptételre épül. Az egyik így hangzik: pikuách néfes, azt jelenti: az élet védelme. Meg lehet törni a szombat törvényét, a kószerság törvényét és az életviteli törvényeket is, ha ezzel megmentünk valakit. Ha nincs más, aki szombaton gyógyszert hozzon, akkor a vallási tilalom ellenére maga a rabbi ül kocsiba, mert ezt írja elő az élet védelmének parancsa – írja előszavában Szunyogh Szabolcs. – A másik alapelv így szól héberül: tikun olám. Azt jelenti, a feladatunk, hogy azért dolgozzunk: a világ jobb legyen, amikor kilépünk belőle, mint amikor beleszülettünk. A magyar zsidóság jobban tette közös hazánkat. Ez a könyv a zsidó teljesítményt idéző emlékhelyekről szól. Történelmünk közös kincseiről. Ajánlom azoknak, akiket érdekel az elhallgatott valóság, azoknak, akik szeretnének tájékozódni egy számukra talán alig ismert világban, és azoknak, akik úgy vélik, a tikun olám érvényes iránytű. A menóra a zsidóság egyik legősibb jelképe. Nemcsak pontos leírása található meg a Tórában, hanem a feladata és célja is. »Készíts lámpatartót – írja a Biblia –, és készíts hozzá hét mécseset, és úgy rakják fel a mécsseit, hogy előre világítsanak.« Olyan kulturális örökségről szól ez a könyv, amelyik, mint a menóra, noha a múltban fénylik, mégis előre világít.”

A könyv a Mazsike és a Mazsók támogatásával jelenik meg, és megrendelhető a kiadónál. ■

(<https://www.kossuth.hu/adatlap/konyv/4617/magyar-menora>)

Álmúzeum a zsinagóga mellett, de meddig?

IZRAELI KÉPVISELŐ KÖZBENJÁRÁSÁRA TÁVOLÍTOTTÁK EL A NY TIMES AJÁNLÓJÁBÓL

..... Ádám Péter

A Wesselényi utcai kamu holokauszt-múzeum híre már Izraelbe is eljutott. Ennek köszönhetően sikerült kivétni az álmúzeum nevét a New York Times budapesti helyeket ajánló cikkéből.

A Dohány utcai zsinagóga közelében, a Wesselényi utca 9. alatt működő Shoah Cellarról (Soá vagy Holokauszt pince) az akibic.hu korábban már elég részletesen írt. Az engedély nélkül működtetett álmúzeum izraeli üzemeltetője szerint olyan elképesztő történelmi események zajlottak ott a II. világháború idején (de még az előtt is), hogy nem győzi kapkodni a fejét, akit a véletlen az erzsébetvárosi ház pincéjébe sodor.

Avner Friedman, a Shoah Cellar megálmodója többek között a következő állításokkal szórakoztatja a látogatóit a 3000 fontos belépő ellenében:

A pincében egy náci bunker működött a háború idején, maga Adolf Eichmann is ott tevékenykedett, Szenes Hannát ott tartották fogva és végezték ki, ott tartották meg Herzl Tivadar bar micvóját, titkos

alagutak kötik össze a pincét az Astoria szállóval.

A történészek szerint mindez simán hülyeség, közönséges csalás, durva történelmhamisítás, Friedman pedig visszaél a holokauszt áldozatainak emlékével.

Mivel az álmúzeumba leginkább izraeli turistákat sikerül becsábítani, a Shoah Cellar híre eljutott Izraelbe is. A 10-es tévécsatorna fogyasztóvédelmi magazinja ezért 2017 márciusában elküldte munkatársát Budapestre, hogy utánajárjon, mi is folyik a Wesselényi utcai pincében.

A riporter rejtett kamerával járta végig a helyiséget és hallgatta meg a „tárlatvezetést”. Ezután szembesíteni próbálta Friedmant az állításaival, de akkor döbent meg igazán, amikor a kamu múzeum üzemeltetője kifejtette, hogy a Jad Vasem intézet a világ legnagyobb holokauszttagadója, mivel eltitkolnak több millió áldozatot. Azzal azért eldicsekedett, hogy nemrég nála járt a Jad Vasem jelenlegi elnöke, Israel Meir Lau, Izrael korábbi főrabijja. A tévés munkatársak természetesen megkeresték a rabbit, aki közölte, hogy évek óta nem volt Magyarországon.

A riportban megszólal Toronyi Zsuzsanna, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója, aki elsőként hozta a nyilvánosság tudtára, hogy egy álmúzeum működik az általa vezetett intézmény közelében. A riporter megkereste Roni Lustigot, a cfáti Magyar Nyelvtérületről Származó Zsidóság Emlékmúzeumának igazgatóját. Szerinte azért nem lép fel senki a nyilvánvaló csalás ellen, mert érzékeny témának számít, ha egy izraeli polgár a holokauszt bemutatásával kapcsolatos tevékenységet végez Budapest közepén. A tévécsatorna kérdéseket tett fel az izraeli külügyminisztériumnak is, de ott nem kívántak válaszolni.

Nagyjából az izraeli riporttal egy időben jelent meg a New York Times utazási rovatában egy 36 óra Budapest című ajánló, amely a fürdők, éttermek és bárók mellé besorolta a Shoah Cellart is, mint a magyar holokausztot hitelesen bemutató múzeumot. Ronen Bergman izraeli újságíró és Jair Lapid parlamenti képviselő megkereste a Timest, és – hivatkozva a tévériportban feltárt csalásra és hazugságokra – sikerült meggyőzni a szerkesz-

tőket, hogy távolítsák el az ajánlóból az álmúzeumot. A Times kiegészítést fűzött cikkéhez: „A cikk egy korábbi verziója tartalmazta a Shoah Cellar Múzeumot is. A megjelenést követően több olvasó és a zsidó történelem több szakértője jelezte, hogy kétségeik vannak a múzeum háttérrel illetően. Ezért a hivatkozást eltávolítottuk.”

Azonban a Wesselényi utcai holokauszt-álmúzeum mindennek ellenére változatlanul működik. ■

Az írás forrása: Akibic Magazin, Ádám Péter

A bonyolulttól az egyszerűig

IGAZI NYÁRI RECEPTEK KÜLÖNLEGES SZAKÁCSAINKTÓL

Milyen kicsi is az ember és milyen végtelenek a természet ízei. Ál netilát jádáim az áldás, amikor kezet mosunk kenyér fogyasztása, azaz főétkezés előtt. Főzünk, asztalt terítünk, szeretettel gondoskodunk szeretteinkről és mielőtt leülünk az asztalhoz, magunk is megtisztulunk, testileg és lelkileg is. Miközben végrehajtunk egy micvét, egy jócselekedetet, annak sok rétegét élvezhetjük. Lakomázzunk nyáron is a testünk és a lelkünk jólétéért. Jó étvágyat!

Balázs Ibi receptjei

Mézes-sörös grillezett csirkemell

Hozzávalók:

4 nagyobb csirkemellfilé; a páchoz: 2 evőkanál méz, 2 dl világos sör, 1 dl olaj, só, őrölt bors

A mézet tegyük egy edénybe, kevergetve öntsük hozzá a sört, az olajat, majd sózzuk, borsozzuk meg. A csirkemelleket vágjuk vékonyabb szeletekre, tegyük egy táliba, öntsük rá a pácot, és forgassuk meg benne a húsdarabokat. Fedjük le fóliával, és egy éjszakára tegyük a hűtőbe, hogy összeérjen. Másnap vegyük ki a pácléből a hússzeleteket, és forró vaslapon vagy rácson süssük lassan pirosra.

Saslik bárányhúsból

Hozzávalók:

1 kg báránycomb, 10 szem kisebb kemény paradicsom, 3 nagyobb uborka, 10 kis fej hagyma, kakukkfű, fokhagymapor, pirospaprika, só

A báránycombot felkockázzuk, a fűszereket összekeverjük, és a húst ezzel megszórjuk. A befűszerezett húskockákat nyársra fűzzük, váltogatva a paradicsommal és a vastagra szeletelt uborkával, a végeket apró hagymával zárjuk le. A sütés közben a nyársat folyamatosan kenegetjük olajjal.

Vegetáriánus nyárs

Hozzávalók:

8 gombafej (konzerv), 2 cső zsenge kukorica, 8 szem kemény paradicsom, 2 szem zöldpaprika, 8 mogyoróhagyma, 2 kis uborka, 1-1 mokkáskanal őrölt borsikafű és őrölt kakukkfű, 2 evőkanál olaj, só

A megtisztított kukoricacsöveket kb. 4-6 cm-es darabokra, az uborkát vastag karikákra, a zöldpaprikát nagy kockákra daraboljuk, a hagymát félbevágjuk. A konzerv gombát leszűrjük. Az előkészített alapanyagokat váltakozva nyársra húzzuk. Minden oldalán megsózzuk, meghintjük a borsika- és kakukkfű keverékével, majd olajjal megkenjük. Parázs fölött –gyakran forgatva – megsütjük.

Sárgabaracklepény

Hozzávalók:

200 g cukor, 200 g margarin, 5 tojás, 200 g liszt, 2 evőkanál rum (elhagyható), 400 g sárgabarack, késhegynyi szódabikarbóna; a szóráshoz porcukor

Habosra kavargatjuk a cukrot a margarinnal meg a tojások sárgájával. Felváltva adjuk hozzá a lisztet meg a tojások kemény habbá vert fehérjét. Végül belekeverjük a rumot és a szódabikarbónát, majd közepes nagyságú tepsibe terítjük. Meghámozott, kimagvált sárgabarackokkal borítjuk, a magházzal felfelé. (Ha egy pillanatra forró vízbe mártjuk a gyümölcsöt, akkor egy mozdulattal lehúzzhatjuk róla a héját.) Előmelegített, majd 180 C-fokosra lecsavart sütőben kb. 50 percig sütjük. Még melegen meghintjük porcukorral, de csak hidegen vágjuk fel kockákra.

frankpeti receptjei

Padlizsánleves bulgarral és fűszeres joghurttal

A padlizsánból sokféle étel készül, főleg a balkáni és mediterrán térségekben. Itt Izraelben is talán a legkedveltebb és legelterjedtebb zöldség. Lehet előétel, saláta, kiváló kirántva, kisütve vagy rakottan, jó főzeléknek, de töltve, és párolva, padlizsánkrémként, vagy paradicsommártással, illetve köretként is kitűnő. Kevesen tudják, hogy levesbe is főzhető.

Hozzávalók (6 főre):

4 kanál olívaolaj, 4 fokhagymagerezd, összepréselve, 1 citrom leve, 1/2 pohár mentalevél, felaprítva, 1 kanál száraz menta, 2 padlizsán, meghámozva és 1 cm kockákra vágva, 1 csokor koriander (elhagyható), 1/2 pohár bulgur (vagy rizs), só, bors

A mártáshoz:

1 pohár sűrű joghurt, 1 gerezd fokhagyma, apróra vágott mentalevél, 1 kanál olívaolaj, 1 kanál citromlé

Nyeles edényben felmelegítjük az olívaolajat. Hozzáadjuk a fokhagymát, a citromlevet, a mentát, a bulgurt, és két percig pirítjuk. Hozzáöntünk másfél liter forrásban lévő vizet és a felkockázott padlizsánt. Sóval és borssal izesítjük. Lejebb vesszük a lángot és 20 percig főzzük. Összekeverjük a mártáshoz valókat. Tányérba szedjük a levest és egy kevés mártást töltünk rá. (Én kevertem bele tejszínt is, hogy gyengítsem savanykás ízét.)

Padlizsánfasírt, de nem falafel

Úgy döntöttem, hogy Izrael nemzeti zöldségéből padlizsánfasírtot készítek, aminek csak a látványa hasonlít a falafelgombócokra. A padlizsán textúrája lágy, és belül kellemes meglepetés vár ránk (pirított fenyőmag). Minden falat élvezet!

Hozzávalók (kb. 10 gombóchoz):

1 közepes padlizsán (a pörkölés után csak a padlizsán belsejét használjuk, mintegy 250-300 grammnyi „húsát”), 50 g pecorino sajt (vagy parmezán), 1 tojás, 1 szelet kenyér (héja nélkül, vagy 2-3 evőkanál zsemlemorzsa), 1 marék pirított fenyőmag (kb. 30 gramm), egy kis csokor petrezselyem, só, bors, 50 g zsemlemorzsa, olaj a sütéshez

Nyílt lángon (vagy 30 percig 200 fokos sütőben) hólyagosra sütjük a padlizsánt. Lehet párolni is, de a tűzön pirítással különösen jó ízek és illatok születnek. Meghámozzuk a padlizsánt, a húsát apróra vágjuk, hozzáadjuk a reszelt sajtot, a tojást, a fenyőmagot és a petrezselymet, majd simára keverjük. Hozzáadjuk a morzsolt kenyeret (vagy a zsemlemorzst) és ismét addig keverjük, míg egyenletes fasírtpepet nem kapunk (ha túl nedves, még adjunk hozzá zsemlemorzst). Ízlés szerint sózzuk, borsozzuk. Egy kisebb mély nyeles edényben olajat hevítünk (így elég kb. 3 dl olaj, és süssünk több fordulóval). Kézzel kis golyókat formázunk, megforgatjuk őket a zsemlemorzzában, és a forró olajban 2-3 percig aranyárgára sütjük. Papírtörölvél bélelt tányérra tesszük, és frissen tálaljuk. Aki szereti, tehet hozzá egy tört fokhagymagerezdet, és néhány friss men-

talevelet is.

Szabó Orsi (Macesz) receptjei

Áruk, iraki zöldséges fasírt

Ez a zöldséges fasírt leginkább a latkeszra hasonlít. Az alapja reszelt krumpli, de valójában zöldségfasírt, reszelhetünk bele bármi maradékot, ami épp otthon van. Rengeteg zöld fűszer kell bele, petrezselyem, koriander, amit úgyis extrém méretű csokorban árulnak.

Hozzávalók:

2 szem burgonya (vagy 1 burgonya és 1 répa, cukkini, bármi), 1 fej hagyma, egy

kis csokor petrezselyem, és hozzá koriander, 1 kk. római kömény, 1 kk. csípős pirospaprika, 1 csipet baharat fűszerkeverék (ha van), só, bors, 2 tojás, olaj a sütéshez

A hagymát, petrezselymet apróra vágom. A krumplit és a többi zöldséget lereszelem. Mindent egy táliba teszek, hozzáadom az összes fűszert, a tojást, a lisztet, és alaposan összekeverem. Egy fél ujjnyi olajat hevíték, kanálnyi kupacokat szedek a serpenyőbe, kicsit szétlapítom, mindkét oldalán kb. 3-3 percig sütöm. Mellé tahinát, ambát, friss petrezselymet, koriandert, sült

padlizsánt és főtt tojást adok, friss meleg pitával vagy barchesszel a legjobb.

Sárgabarackos csirkemellcsikok

Megjelent a sárgabarack a piacon, de mivel nem túl édes, kipróbáltam egy barackos, édesburgonyás csirkemellet fahéjjal, meg pici datolyamézzel. Az egész fél óra alatt megvan.

Hozzávalók:

60 dkg csirkemellfilé, 5-6 kisebb sárgabarack, 2 ek. vaj (vagy olívaolaj), 1 szem kisebb édesburgonya, 2 ek. datolyaméz, 1 kk. szecsuáni bors, csipetnyi fahéj, ras el hanout fűszerkeverék, só, bors

A barackokat kimagozom, nagyobb szeletekre vágom, és az édesburgonyát vékonyan felszelem, hogy gyorsan megsüljön. A vaj felét serpenyőben felforrósítom, rádobom a barackokat és az édeskrumplit, datolyaszirupot csorgatok rá, és nagy lángon pár perc alatt karamellizálom. Isteni baracklekvárillat lesz tőle a konyhában. Fontos, hogy a barack ne főjön szét teljesen, a formája maradjon meg. Kiszedem a serpenyőből, félreteszem, majd a vaj másik felén átpirítom a vékony csikokra felvágott csirkemellet. Sózom, borsozom, hozzáadom a barackszeleteket, az édeskrumplit, a mozsárban megtört szecsuáni borsot,

FOTOK: BERGER GABI, WIKIPÉDIA

Arie Leor

A HÓNAP VÁLLALKOZÓJA

A nevem Arie Leor, 2014 januárjában alijáztam a feleségemmel és a két gyermekemmel. Elsősorban a gyerekek jövője miatt döntöttünk úgy, hogy egy másik országban próbáljuk ki magunkat. Eddig, úgy érzem, jó úton haladunk.

A lányom jelenleg a sorkatonai szolgálatát tölti az izraeli hadseregben, a fiunk pedig repüléstechnikai mérnöknek tanul, és ha minden sikerül, megvalósítja gyerekkori álmát, hogy pilóta legyen.

Én egészen fiatal koromban szerettem bele az építőiparba, akkor kezdtem el foglalkozni vele, úgyhogy mára több mint 25 évnyi tapasztalatot szereztem. Eredetileg szobafestőnek tanultam, de folyamatosan képeztem magam az évek során, mostanra már mindent megtanultam, ami egy lakás teljes felújításának a lebonyolításához szükséges. Az alapoktól egészen a legutolsó apró, de fontos simításokig.

Körülbelül egy fél évvel Izraelbe érkezésem után kezdtem önálló vállalkozásba. Az első időszak elég nehéz volt számomra, mert meg kellett ismerkednem az itt használatos anyagokkal, az itteni megrendelők igényeivel és gondolkodásmódjával. De a dolog megindult, és azóta is sikeresen működik.

Természetesen ez máig sem könnyű, hiszen nem itt nőttem fel, de úgy érzem, mostanra sikerült jó kapcsolatot kialakítanom a megbízóimmal, és az újabb munkák is az elégedett kliensek ajánlásai nyomán érkeznek. A jelszavam mindig is az volt, hogy a vevő elégedettsége a legfontosabb. Egy felújítás során talán a legfontosabb, hogy a megrendelő tiszta, átlátható árkalkulációt kap, és minden, a munkával kapcsolatos ügyintézését magamra vállalom, amivel nagy terhet veszek le az ügyfelek válláról.

Igyekszem egyedi kedvezményeket nyújtani az idősebbeknek meg a nagycsaládosoknak, no és a honfitársaim természetesen mindig is különleges helyet foglalnak el az életemben.

Hiszek abban, hogy ezt a szakmát lehet tisztán és mindenki melegezésére gyakorolni. Ehhez tartom magamat. ■

Arie Leor
054-264-4489

FOTÓ: ARIEL LIOR

Gyakorlati tudnivalók friss oléknak

SZÜNIDŐ ÉS ISKOLAKEZDÉS – SÚLYOS EZRESEKBE MÉRHEŐ

..... Sivan Erush

A kisgyerekes szülőknek a világ bármely pontján nagy érvágás a tanévkezdés (na jó, Svédországban tényleg nem, ott az iskolarendszer az utolsó tollig, fűzetig ingyenes). Ahogyan a nyári szünetre is alaposan fel kell készülni anyagilag, hiszen, hacsak nincs pár hadrendbe állítható nagyszülő és kedves rokon, vagy végtelesenítható szabadság, a kicsik és nagyok várva várt vakációja alaposan igénybe veszi a családi kasszát. Izraelben a nyári táborok, szünidei szabadidős elfoglaltságok költségeire vonatkozó állami irányelv nincs, a fizetendő díjakat nagyrészt a szervezők határozzák meg. A szülői hozzájárulás a napközi hosszától, helyszínétől és a programoktól függően elérheti akár a heti 500-1800 sékelt is.

Ehhez képest megnyugtató, hogy a Kneszet oktatási bizottsága május végén jóváhagyta a 2018/19-es tanévre vonatkozó kötelező iskolai hozzájárulások összegét. Ez az összeg tartalmazza az osztálykirándulások, egyéb osztályrendezvények költségét, valamint a tankönyvek árát is. Az összeg borsos, főleg ahol két-három iskoláskorú csemetét kell szeptembertől útnak indítani. Az oktatási minisztérium döntése alapján az ideai elsősök és másodikosok szülei némi könnyítést kapnak, de azért szerencsés az a szülő, aki – a kötelező iskolai egyenpóló, -pulóverek, valamint a fűzetek, írószerek és a különböző szakkörök költségtérítésével együtt – gyermekenként 2000 sékelt

alatt megússza az iskolakezdést. Még jó, hogy mindenhol megadják a lehetőséget a költségek részletfizetésére.

Az első és második osztályosok (kita alef és bet) után a szülők kezdvezményesen 457 sékelt térítést fizetnek, a harmadik-negyedik osztályos diákok (kita gimel

és dalet) szülei 581 sékelt, az ötödikesek (kita hej) után 707, a hatodikosok (kita vav) után 917 sékelt kell fizetni. A hetedik-nyolcadikosok szüleinek hozzájárulásra kétféle lehet. Amennyiben a gyermek új iskolában kezd az évet, akkor 1042 sékelt, ha ott folytatja, ahol az első hat osztályt

járta, akkor 1167 sékelt a kötelező hozzájárulás. A kilencedikesek szülei 1058, a tizedik-tizenegyedik osztályosoké 1183, a végzősök szülei 1388 sékelt fizetnek. Ebben az összegben azonban még nincs benne a 12. osztályban szokásos lengyelországi utazás költsége. ■

GRAFIIKA: SALAMON SARA

Büszkén, békésen, boldogan

„A közösség változást teremt!” – ez volt a mottója az idei Tel-Aviv Pride-nak, amelyre 2018-ban rekordszámú látogató érkezett: negyedmillió LMBTQ+ ember masírozott és mulatott egy jobb, igazságosabb világot.

GRAFIKA: TEL-AVIV ÖNKORMÁNYZATA

Steiner Kristóf

Persze nem meglepő, hogy Tel-Avivban évről évre csúcspontot döntött a Pride esemény: a Közel-Kelet szappanbuborékjának is becézett város egyedülálló vonzásával izgalmasan keveri a mediterrán térség és az Ezeregyéjszaka meséinek hangulatát, egyszerre autentikus és trendi. Gigantikus felhőkarcolók magasodnak és mellettük düledező viskók húzzák ki magukat, az utcákon görkorizó ortodox rabbitól a bikinit viselő transzszexuálison át a trendi üzletasszonyig és hátizsákos hippikig minden és mindenki jelen van. De mégis mitől lett megkerülhetetlen a térség ikonikus LMBT fesztiválja?

La-La-Land, a Buborék, a Non-Stop város, a Közel-Kelet San Franciscója, a parkváros – csupán néhány becenév, amelyekkel Tel-Aviv büszkélkedhet, és mind igaz. Vegyék bár körül politikai konfliktusok, vesztélyeztessék vallásos szélsőségek, izzanak a szomszédságában világméretű konfliktusok tüzfészkei – ezen a talpalatnyi helyen mégis bárki szabadon vállalhatja önmagát. Izrael már alaphelyzetben is igazi olvasztótégely, Tel-Aviv – az ország kulturális és kulináris fővárosa – pedig a legszínesebb, legizesebb, legfűszeresebb város. Nem az számít, ki mit visel vagy milyen származású – a vallásnál sokkal inkább számít a hitvallás, meg az, hogy ki milyen szívet, szándékkal érkezett. Márpedig itt, a Tel-Aviv–Jaffa szivárvány-buborékban a békében, az elfogadásban és egyfajta tudatos komolytalanságban – vagy talán inkább játékos komolyságban – hiszünk.

Ez a multikulturális sziget igazi menedékhely, ahol általában azok kötnek ki, akik nem kérnek semmiféle vallási fanatizmusból, sem a vadnacionalizmusból. Zsidók, arabok, keresztények, de leginkább lázas útkeresők és hivatásos önmegvalósítók, akik egymás világából inspirációt merítve élnek vagy nyaralnak Tel-Avivban. Itt

KÉP: BERGER GÁBI

hiszünk abban, hogy láthatóak vagyunk. Mert ez az a hely, ahol pár éve több száz sátorral költöztek ki hetekre az aktivisták a város egyik legforgalmasabb útjára, hogy tüntessenek az adórendszer ellen, és ez az, ahol hétről hétre óriási felvonulások szerveződnek: hol a háború ellen, hol meg éppen az állatok jogaiért. De legfőképpen: a Tel-Aviv Pride az a hely, ahol bárki bár-hogyan kiállhat, kompromisszum nélkül: sem fürdőgatyészen, sem csadorban sértálgatva nem lóghatunk ki a sorból.

25 esztendeje már, hogy először indult útjára a Tel-Aviv Pride a Shenkin kertben. Egy gigantikus szekrényen át léptek elő a résztvevők, stilszerűen utalva a „coming out of the closet” kifejezésre, amelynek a jelentése: „előbújni a szekrényből”. A szófordulat a hatvanas években vált ismertté, az elmúlt fél évszázad során pedig leszbikusok, meleg, biszexuálisok, transzneműek és queerek – azaz a magukat felcímkézni nem kívánók – millió számára jelentette: nem rejtőzködnék

többé. A fontos társadalmi esemény válasza a sokszor fröcsögve szétkiabált véleményre: a homoszexuálisok „mutogatják magukat”. Ám aki naponta szembesül azazal, hogy abnormalisnak nevezik pusztán azért, mert azonos nemű partnert választott, annak számára a „coming out” célja nem a sokkolás.

Én azért mentem ki a Pride-ra, mert küldetésemnek tartom, hogy megmutassam: mindenki, aki képes szembenézni saját nemi identitásával és orientációjával, igenis élhet kompromisszumoktól mentes életet. Közösen kell küzdenünk azért, hogy semmiféle hátrányos megkülönböztetés ne származhasson abból, hogy merünk önmagunk lenni. Abból, hogy merjük azt szeretni, akit a szívünk választott. Tel-Avivon kívül Izraelben, különösen tekintettel a vallásos közösségekre – legyen szó zsidó vagy iszlám hitről – melegnek lenni sokak szemében bűnnek számít. Ennek fő oka, hogy az emberek egyszerűen keveset tudnak a témáról. Az előítéletek között olyan abszurd állítások is hallhatók, mint „trendi melegnek lenni” – pedig ez már önmagában paradoxon: miért akarna bárki is egy, a társadalom által lenézett csoporthoz tartozni?

Emellett a helyi „hittan” könyvek közül több egyértelműen kijelenti, hogy a homoszexualitás vétek – sutba vágva azt az egyértelmű tény, hogy a Tórát sokkal később jegyezték le – emberek (!), mint a genetikai kódot – amit a természet ír.

Ironikus, hogy a Tel-Aviv Pride egyik fő helyszíne épp a város egyik legvallásosabb pontjának tőzsomszédságában található. A vallásos strandot magas kerítés veszi körül, és bizonyos napokon csak férfiak, máskor csak nők látogathatják; a kerítés túloldalán pedig, a kutyás strandon eszeveszetteen kergetőznek a rájuk tapadt parti homoktól óriás szilvásgombócok látszó ebek, átszaladgálva a gay strandra, ahol mindenki kivillanthatja hófehér fogsorát, legfrissebb tetoválását, kockásra edzett hasát – vagy amit éppen szeretne.

A Tel-Aviv Pride véget ért, és a 2019-es parádé dátumát már ki is tűzte a városvezetés, de nem is kell jövő nyárig várunk. Itt az év 365 napján deklarálhatjuk: épp olyan jogunk van itt lenni, mint a „szomszédoknak” a kerítés túloldalán. ■

Festészet iránt érdeklődők!

Műgyűjteményben megőrzött magyar alföldi tájkép (kb. 1910) új gazdáját keresi.

A festő Juszko Béla (1877–1969),

Székely Bertalan egykori tanítványa.

Az ajánlatokat Alex Loewinger várja (052-8481012).

-X-X-X-X

